

PRIMÊRE VOORKOMINGS-PROGRAM

SUID-AFRIKA

INHOUDS-OPGAWE

INLEIDING

02 **Programoorsig**

04 **Primêre Voorkomingsprogram Oorsig**

10 **Programformaat + Programinhoud**

FASILITEERDERSGIDS

14 **Sessie Een: Waardes en Kinderregte**

18 **Sessie Twee:** Veilige en Onveilige Migrasie

22 **Sessie Drie:** Mensehandel en Uitbuiting

AKTIWITEITEGIDS

32 **Sessie Een**

46 **Sessie Twee**

56 **Sessie Drie**

VERWYSINGS

73 **Verwysings**

Kopiereg: ©A21 USA, Inc. 2023. Alle regte voorbehou. Geen deel van hierdie publikasie mag gereproduseer, in 'n herwinningstelsel gestoor of in enige vorm of op enige manier, elektronies, meganies, deur fotokopiëring, opname of andersins, sonder die vooraf toestemming van A21 USA, Inc. Versoeke om toestemming moet per e-pos gestuur word aan info@A21.org; onderwerp: copyright permission.

Vrywaring: Al die karakters en stories in hierdie bron is fiktief. Die name in elke geval verpersoonlik of verteenwoordig geen spesifieke individu nie. Die streke beeld in elke geval nie enige vorm van mensehandel eksklusief in daardie streke uit nie.

OORSIG

Primêre Voorkomingsprogram

Ons is dankbaar dat jy gekies het om meer te leer oor mensehandel en hoe om dit te voorkom. Deur ‘n kindgesentreerde benadering te gebruik, het hierdie program die doel om kinders met hul maats te laat saamwerk, gelei deur ‘n fasiliteerder. Dit is ontwerp om kinders te bemagtig, om hul jong stemme te verdedig en om hulle te leer dat hulle in staat is om ingeligte besluite te neem om hulself en ander te beskerm. Geniet dit, maak dit jou eie, en moenie huiwer om uit te reik met vrae nie: **A21.ORG/CONTACT.** Ons sien uit daarna om te hoor van die impak wat jy het in die stryd vir vryheid.

WAT IS DIE DOELWITTE?

01 Identifiseer en beskerm kinders se waardes en hul menseregte.

02 Voorkom mensehandel, onveilige migrasie en (aanlyn en aflyn) uitbuiting.

03 Bied hulpbronne en weë van voorspraak vir kinders aan.

HOE LANK IS DIT?

Daar is drie interaktiewe sessies van een uur wat aangepas kan word om by die konteks van jou gehoor en die lengte van jou klasperiode te pas.

VIR WIE IS DIT?

Kinders van 6-12 jaar oud. Dit kan met enige grootte groep gefasiliteer word.

PROGRAM FASILITERING

Hierdie program kan in ‘n gemeenskapsgebaseerde omgewing of in ‘n formele skoolopset gebruik word om vir kinders te leer oor hulle waarde as mense en hulle help om te verstaan dat alhoewel hulle minderjarig is, hulle steeds outonome individue met hul eie regte is. Hierdie hulpbron fokus op effektiewe lewensvaardighede, persoonlike waarde, die krag van besluite, veilige migrasie, ‘n inleiding tot mensehandel en uitbuiting, en aanlyn veiligheid.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

BYGEVOEGTE STROKIESPRENTBOEK

Die kern doelwitte van die "Bly Veilig Aanlyn" strokiesprentboek is om jong kinders te help om meer oor digitale veiligheid te leer en om hulle toe te rus met hulpmiddels om te voorkom dat hulle potensiële slagoffers van aanlyn-uitbuiting word. Hierdie digitale veiligheid strokiesprentboek vertel die verhaal van twee jong vriende, Eva en Aisha, wat 'n slinkse persoon en 'n vals aanlyn geleentheid vir roem teëkom. Deur hierdie prettige storie sal kinders leer om 'n onveilige aanlyn situasie te herken en te weet wat om te doen om veilig te bly.

BYKOMENDE HULPBRONNE

FASILITEERDER OPLEIDING

TERUGVOER OPNAME

CYSM ARBEID HANDEL

AS JY DIT VERMOED, MELD DIT AAN

RAPPORTEER MENSEHANDEL OF UITBUITING:

Childline Suid-Afrika: 116
Nasionale Mensehandel Blitslyn: 0800-222-777

RAPPORTEER 'N NOODGEVAL:

10111

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

OORSIG

Mensehandel

Voorkoming is die sleutel tot die bekamping van menseregteskendings. Ons glo daarin om die volgende generasie toe te rus met die vaardighede om hulself te bemagtig en te beskerm teen hierdie oortredings en moontlikhede van uitbuiting.

HET JY GEWEET?

- Daar word beraam dat tussen 20,9 miljoen en 49,6 miljoen mense vandag in slawerny gehou word.[1] Een uit elke vier slagoffers van moderne slawerny is kinders.[2]
- Daar was ‘n vinnige toename in internasionale migrante wêreldwyd.[3] Migrante bly onder sommige van die “mees kwesbare lede van die samelewing” wat menseregteskendings, mishandeling en diskriminasie verduur.[4]
- 10% van die wêreld se bevolking leef op minder as $1,90 usd per dag.[5] Die meeste mense wat in armoede leef, het nie toegang tot onderwys nie, woon in landelike gebiede, werk in onsekere (onveilige, onstabiele) omstandighede, en kinders word buite verhouding geraak.[6]
- 264,3 miljoen kinders, adolessente en jeug regoor die wêreld is nie op skool nie.[7] 103 miljoen jongmense wêreldwyd het nie basiese geletterdheidsvaardighede nie, en meer as 60% van hulle is vrouens.[8]
- Elke jaar het 246 miljoen kinders en adolessente (tieners) regoor die wêreld aangemeld dat hulle geweld of afknouery by die skool ervaar.[9]
- Volgens globale statistieke, is selfmoord die tweede grootste oorsaak van dood onder diegene tussen 15 en 29 jaar oud. Navorsing het ook getoon dat selfmoordgedrag die gevolg is van risikofaktore wat gevind word in die afwesigheid van beskermende faktore.[10]
- Een uit elke drie internetgebruikers is ‘n kind onder die ouderdom van 18 jaar.[11]

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

HET JY GEWEET?

- Die wêreldwye aantal kinders wat nie op skool is nie, het sedert 2000 met byna die helfte gedaal.[11] Dit is noodsaaklik om kinders in die skool te hou, aangesien onderwys ook beskou word as "een van die kragtigste en mees beproefde maniere vir volhoubare ontwikkeling."[12]
- Die handhawing van die integriteit van veilige migrasie vereis die vermoë om onreëlmatige migrasie op te spoor en om onwettige aktiwiteite oor grense, soos mensehandel, smokkel van migrante, en ander relevante kriminele aktiwiteite, te verbied.
- Gesprekke oor probleme kan selfmoordsyfers en depressie simptome verminder. Dikwels bedoel mense wat selfmoordgedagtes het, nie regtig om hulself seer te maak nie, maar probeer om sekere gevoelens soos benoudheid, hopeloosheid en woede te kommunikeer[13]
- Die "Sustainable Development Goals (SDG's)" of Volhoubare Ontwikkelingsdoelwitte is in 2016 deur die Verenigde Nasies se Ontwikkelingsprogram ontwikkel. In totaal is daar 17 onderling verbonde doelwitte wat areas soos armoede, onderwys, gelykheid, mensehandel, goeie gesondheid en welstand (soos geestesgesondheid) teiken, met die doel om die hele wêreld op 'n meer voorspoedige en volhoubare pad te plaas.[14]

Hierdie statistieke wys dat wanneer ons aktief probleme bestry, begin ons verandering sien, ten spyte van die verskriklike dinge wat in ons wêreld gebeur. Ons hoop is dat ons deur hierdie program kinders en fasiliteerders sal begin opvoed om verandering te bevorder. Ons glo dat die afskaffing van mensehandel en uitbuiting (aanlyn en aflyn) haalbaar is in ons leeftyd en dat hierdie program een tree nader is om dit te bereik. Dankie dat jy saam met ons op hierdie reis is.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

“Niemand kan alles doen nie, maar elkeen van ons kan iets doen.”

—Christine Caine, *Medestigter*

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Program Formaat

WAT IS DIE STRUKTUUR VAN DIE PROGRAM?

- **Fasiliteerdergids:** Verskaf stap-vir-stap instruksies om jou te help om jou groep deur elke sessie te lei.
- **Aktiwiteitsgids:** PVoorsien aktiwiteite vir elke sessie. Ons beveel aan dat jy elke aktiwiteit vooraf deurkyk, aangesien sommige sessies drukwerk, snywerk en organisering vereis. Soms sal daar ekstra hulpmiddels wees wat aanbeveel word
- **Hulpbrongids:** Verskaf ekstra hulpbronne en inligting vir jou en jou span om voort te gaan om meer te leer oor die voorkoming van mensehandel.

HOE IS DIE SESSIES GESTRUKTUREER?

VOORBEREI

Voorberei is ‘n fokusarea binne elke sessie met die doel om die fasiliteerder te ondersteun in die beantwoording van die vraag:

“Wat is nodig om die sessie met uitnemendheid uit te voer?”

- Doelstellings
- Noodsaaklike Vrae
- Sleutelterme
- Materiaal (Media en Bylae)

LEER

Leer is ‘n fokusarea binne elke sessie met die doel om die fasiliteerder toe te rus om die volgende vrae te beantwoord:

“Wat moet kinders weet en kan doen wanneer hulle elke sessie voltooi?”
“Watter stappe is nodig gedurende die sessie om my groep kinders te motiveer en betrokke te hou?”

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

WAT IS DIE VLAKKE IN ELKE SESSIE?

Daar is twee gedifferensieerde vlakke van leer wat ontwerp is om kinders in beide groot- en kleingroepomgewings te betrek.

DEEL 01 - INLEIDING

- Noodsaaklike vrae
- Inleidingsaktiwiteit

DEEL 02 - INTERAKSIE (VLAK 01)

- **Interaksieaktiwiteite:** Daar is twee aktiwiteite vir die geleidelike oordrag van verantwoordelikheid vir die kinders as 'n inleidende vlak. Hulle spreek basiese onthou, begrip en beperkde
- toepassing van die sessie-inhoud aan.

DEEL 03 - INSPIREER (VLAK 02)

- **Roep tot Aksie:** Daar is vier opsionele aktiwiteite (bv. musiek, kuns, drama en kreatiewe skryfwerk) vir mondelinge of skriftelike reaksie en 'n groep- of vennootprojek. Hulle maak voorsiening vir verhoogde vlakke van leer deur die sessie-inhoud toe te pas, te analiseer en te evalueer.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Programinhoud

SESSIE 01

WAARDES EN KINDERREGTE

Kinders moet weet dat hulle waardevol is en dat hul stemme saak maak. Hierdie sessie help kinders om die belangrikheid daarvan te herken om waardes en regte te verdedig, nie net in hul eie lewens nie, maar ook in die lewens van ander.

SESSIE 02

VEILIGE MIGRASIE

Die doel van hierdie sessie is om kinders, en uiteindelik ouers, toe te rus met kennis en vaardighede om te onderskei tussen veilige en onveilige migrasie. Soms migreer mense op ‘n onreëlmatige en onveilige manier, wat hulle sonder beskerming laat en ‘n risikofaktor vir mensehandel en uitbuiting is.

SESSIE 03

MENSEHANDEL EN AANLYN UITBUITING

Hierdie sessie ondersoek hoe mensehandel en uitbuiting misdade is wat in elke nasie regoor die wêreld, aanlyn en aflyn plaasvind. Dit leer kinders verskillende maniere om gevare te identifiseer, te herken wie ‘n betroubare volwassene is en wie ongenooid of skelm is (beide aanlyn en aflyn) en te verstaan hoe geheime veilig en onveilig kan wees.

SLEUTEL TERME

Die begrip van hierdie sleutelterme lê die fondasie vir hierdie program neer en hulle verskyn in al drie sessies.

- **Diskriminasie:** onbillike of onregverdige behandeling van verskillende groepe of individue gebaseer op faktore soos geslag, seksuele oriëntasie, ras, etniese oorsprong, ouderdom, godsdiens en/of intelligensie en/of fisiese vermoë
- **Uitbuiting:** die daad om iets of iemand op ‘n wrede of onregverdige manier te gebruik
- **Aanlyn kinderuitbuiting:** Voortdurende manipulasie en uitbuiting van ‘n kind op ‘n aanlyn platform om iemand te lok of te verly met die doel van uitbuiting of sekstorsie - dikwels met behulp van onvanpaste beelde
- **Menseregte:** wetlike, sosiale en etiese beginsels van vryheid vir alle mense, wat kinderregte insluit
- **Onregverdigheid:** skending van die regte van ‘n persoon; ‘n onregverdige daad
- **Geregtigheid:** billikheid; of regverdige behandeling
- **Onuitgenooide Persone (of Slinkse Mense):** ’n bekende persoon of ‘n vreemdeling wat iets sonder toestemming doen (soos praat, aanraak) of bedrog gebruik (soos leuens, geheime) en iemand ongemaklik of bedrieg laat voel.
- **Betroubare Volwassene:** ’n Veilige persoon wat ouer as 18 jaar oud is en wat eerlik, opreg en betroubaar is

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Fasiliteerdergids

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Sessie 01

WAARDES EN KINDERREGTE

VOORBEREI

DIE GROOT IDEE

Almal het waarde. Almal is belangrik. Kinders het regte wat beskerm moet word.

DOELWITTE

01 **Waardes en Regte:** Stel die kernbegrippe van basiese waardes en kinderregte bekend en pas dit toe.

02 **Besluite en Beskerming:** Identifiseer goeie en slegte besluitneming vir veilige lewensvaardighede om produktief op te tree en veilig te bly.

03 **Kapasiteit:** Ontleed waarde- en menseregtesituasies om kinders se potensiaal en kapasiteit vir kommunikasie, denke, probleemoplossing, tegnologiese kundigheid en lewensvaardighede te erken.

NOODSAAKLIKE VRAE

- Wat is kinderregte?
- Wat is sommige maniere waarop mense vir ander waardering wys?
- Watter eienskappe maak betroubare en slinkse mense verskillend?
- Hoe kan oordeelkundige en wyse besluitneming kinders beskerm?
- Wat is maniere om inligting te ontvang en te gee om negatiewe reaksies op menseregte en waardes uit te skakel?
- Hoe kan kinders struikelblokke oorkom deur goeie waardes, redenasie en oordeel toe te pas?

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SLEUTEL TERME

- **Universeel:** behoort aan of van toepassing op; vir almal beskikbaar
- **Kommoditeit:** ekonomiese goedere of produk wat gekoop of verkoop kan word
- **Gelykheid:** word as gelyk beskou in menseregte en geleenthede
- **Billikheid:** regverdigheid; om gelyke toegang tot geleenthede te verseker, om gelykheid te bereik
- **Respek:** agting vir, of 'n gevoel van waarde of uitnemendheid van 'n persoon; om respek of oorweging te toon vir 'n ander persoon se verskille, voorkeure, waarde en eienskappe
- **Waardes:** die belangrikheid, geldelike waarde of bruikbaarheid van iets; 'n persoon se gedragstandaarde om te bepaal hoe hulle optree

AKTIWITEITE

- ***Stel bekend***

  Waardering van Waardes (Aktiwiteit 1A)
- ***Interaksie***

  Kinderregte Vier Hoeke (Aktiwiteit 1B)
  Gelykheid en Billikheid (Aktiwiteit 1C)
- ***Inspireer***

  Roep tot Aksie (Aktiwiteit 1D)

LEER

STAP 01

Stel bekend

SÊ: Ons gaan die basiese konsepte van **waardes** en kinderregte ondersoek. Jy waardeer wat vir jou belangrik is. Dink aan 'n produk, voorwerp of iets wat jy besit wat vir jou waarde het (bv. selfoon, skoene, speelgoed) en deel hoe-kom dit vir jou belangrik is en hoeveel dit vir jou werd kan wees. Hierdie items word **kommoditeite** genoem. Dit is goedere wat gekoop of verkoop kan word.

VRA: *"Wat is waardes?"*

> **Voorbeeld Antwoorde:** Waardes is die belangrikheid, geldelike waarde of bruikbaarheid van iets; 'n persoon se gedragstandaarde om te bepaal hoe hulle optree. (Voorbeelde sluit in: betroubaarheid, respek, verantwoordelikheid, verdraagsaamheid, gehoorsaamheid, lojaliteit, vriendelikheid) Waardes is nie items nie. Waardes kan nie gekoop of verkoop word nie. Hierdie waardes word weerspieël in die manier waarop jy dink en optree.

DOEN: Die Waardering van Waardes (Aktiwiteit 1A)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

STAP 02

Interaksie

SÊ: Die Verenigde Nasies (VN) stel 'n **Universele** Verklaring van **Menseregte**[15] voor om die waarde van mense te demonstreer. Dit is ontwerp vir ***alle*** mense in ***alle*** nasies om menseregte te beskerm. Om van universele waardes en regte te leer, kan ons help om **respek** vir almal te hê. Wanneer jy iemand respekteer, toon jy die waarde om respek of oorweging te toon vir 'n ander persoon se verskille, voorkeure, waarde en eienskappe.

Die beskerming van kinders en hul regte is so belangrik dat die VN 'n dokument spesifiek vir kinders geskep het. Alle kinders word erken in die VN-konvensie oor die regte van die kind.[16] Byna elke land het dit onderteken, wat beteken dat hulle saamstem dat alle kinders, ongeag van hulle 'status', regte het, om kinders se omgewing te beskerm, aanlyn of aflyn.

Die VN-verklaring oor kinderregte sê, "... maak nie saak wie hulle is, waar hulle woon, wat hul ouers doen, watter taal hulle praat, wat hul godsdiens is, of hulle 'n seun of meisie is, wat hul kultuur is nie, of hulle 'n gestremdheid het, of hulle ryk of arm is, geen kind behoort op enige basis onregverdig behandel te word nie" (UNCRC, 1989). Hierdie verklaring beskerm kinders teen **onreg** en skending van hul regte en help om kinders veilig te hou.

VRA: *"Wat is die ouderdomsgroep van iemand wat 'n kind is?"*

Voorbeeld Antwoorde: Geboorte tot 18, of 18 en jonger.

VRA: *"Wat is menseregte?"*

Voorbeeld Antwoorde: Menseregte is die wetlike, sosiale en etiese beginsels van vryheid vir alle mense, wat kinderregte insluit - reg op vryheid van mening en uitdrukking, reg op rus en ontspanning, reg op onderwys, en die reg op lewe, vryheid en sekuriteit van persoon.

VRA: *"Het alle kinders dieselfde regte?"*

Voorbeeld Antwoorde: Ja, alle kinders het dieselfde regte. Menseregte is universeel en behoort aan almal.

DOEN: Kinderregte Vier Hoeke (Aktiwiteit 1B)

SÊ: Om regte te hê en toegang tot regte te kry is anders. Dit is waarom, alhoewel almal dieselfde regte het, nie almal toegang tot hulle het nie.

VRA: *"Dink jy jou regte maak 'n verskil in jou alledaagse lewe? Hoe?"*

Voorbeeld Antwoorde: Ja. Jou regte gee jou toegang tot kos en skoon water om jou gesond te hou en laat jou toe om skool toe te kom, te besluit wat om na skool te doen, en gee jou die geleentheid om jou drome na te jaag.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

- **SÊ:** Dit is belangrik om te onthou dat jy waarde het, maak nie saak wie jy is nie. Almal het waarde en almal verdien **geregtigheid** (om regverdig behandel te word). Menseregte laat 'n kind toe om die dinge te hê wat nodig is om 'n vol lewe te lei wat veilig, gelukkig en gesond is.

- **Sê:** Een manier om negatiewe reaksies op menseregte en waardes uit te skakel, is om geregtigheid deur **gelykheid** ("equality") te bevorder en die konsep van **diskriminasie** deur **billikheid** ("equity") uit te skakel.

DOEN: Gelykheid en Billikheid (Aktiwiteit 1C)

VRA: *"Wat is die verskil tussen gelykheid en billikheid?"*

Voorbeeld Antwoorde: Gelykheid se doel is om regverdigheid te bevorder deur vir almal dieselfde regte te gee, maar mense leef in verskillende omstandighede wat dit soms moeilik maak om vrylik toegang tot hierdie regte te hê. Daarom het ons ook billikheid. Billikheid is om almal te voorsien van wat hulle nodig het (geleenthede, hulpbronne, ens.) om dieselfde dinge te bereik. Soms beteken dit dat mense verskillende of selfs meer dinge gegee word om dieselfde uitkoms te bereik. Byvoorbeeld, mense met gestremdhede mag ekstra hulp benodig, soos rolstoele, gehoorapparate of prostetiese ledemate, wat hulle in staat stel om dieselfde take uit te voer as mense sonder gestremdhede.

STAP 03

Inspireer

- **SÊ:** Ons het geleer oor ons regte, waardes en maniere om onsself te beskerm. Nou gaan ons alles wat ons geleer het prakties toepas en maniere skep om ander te inspireer en op te voed.

DOEN: Roep tot Aksie (Aktiwiteit 1D)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Sessie 02

VEILIGE MIGRASIE

VOORBEREI

DIE GROOT IDEE

Migrasie is 'n groot deel van ons wêreld. Mense migreer om verskeie redes. Veilige migrasie kan lewens red.

DOELWITTE

01 **Veilige Migrasie:** Stel die kernbegrippe van veilige migrasie bekend en pas dit toe.

02 **Besluite en Beskerming:** Vergelyk en kontrasteer goeie/veilige en onveilige migrasiebesluite.

03 **Kapasiteit:** AOntleed migrasiesituasies om kinders se potensiaal en kapasiteit vir kommunikasie, denke, probleemoplossing, tegnologiese kundigheid en lewensvaardighede te erken.

NOODSAAKLIKE VRAE

- Wat is migrasie?
- Wat is die ooreenkomste en verskille tussen veilige en onveilige migrasie?
- Wat is die potensiële risiko's tydens migrasie vir gevaar van ongenooide of slinkse mense?
- Hoe kan oordeelkundige en wyse besluitneming help om inligting oor veilige migrasie te gee?
- Wat is maniere om inligting oor veilige migrasie te ontvang en te verskaf?
- Hoe elimineer jy migrasieprobleme en struikelblokke deur behoorlike redenasie en gesonde oordeel te gebruik?

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SLEUTEL TERME

- **Immigrasie:** verhuis permanent na ‘n ander land
- **Migrasie:** beweging van een woonplek na ‘n ander
- **Onreëlmatige ‘Onveilige’ Migrasie:** die daad om tussen lande te beweeg sonder die korrekte dokumente of onder die regte wetgewing
- **Veilige migrasie:** die daad om veilig en wettig iewers heen te migreer
- **Vlugteling:** ’n persoon wat na ‘n nuwe land verhuis het as gevolg van ‘n probleem in hul geboorteland
- **Seisoenale migrasie:** beweeg van een plek na ‘n ander vir boerdery, oes, of as gevolg van die weer of klimaat

AKTIWITEITE

- ***Stel bekend***
  Tipes Migrasie (Aktiwiteit 2A)
- ***Interaksie***
  Veilige of Onveilige Migrasie? (Aktiwiteit 2B)
  Migrasiespeletjie (Aktiwiteit 2C)
- ***Inspireer***
  Roep tot Aksie (Aktiwiteit 2D)

LEER

STAP 01

Stel bekend

SÊ: **Migrasie** is oral. Dit is die beweging van een plek na ‘n ander. Miljoene gesinne en individue regoor die wêreld wil of moet elke jaar vir verskeie redes van hul huis af wegtrek. Wanneer iemand verhuis om permanent in ‘n vreemde land te woon, word dit **immigrasie** genoem.

Daar is twee hooffaktore wat verband hou met migrasie, bekend as stoot- en trekfaktore. Sommige mense migreer uit eie keuse omdat hulle na ander lande aangetrek word vir beter geleenthede soos werkgeleenthede of ‘n verhoogde lewensstandaard. Ander word “gestoot” of gedwing om te migreer as gevolg van oorlog, **uitbuiting,** armoede of natuurrampe (bv. vloede, brande, aardbewings).

Migrasie kan ook beïnvloed word deur faktore insluitende beperkte toegang tot voedsel en skuiling, omgewings-, politieke en ekonomiese onstabiliteite en kulturele verskille. Dikwels word migrasie verbind met die begeerte en hoop vir vryheid, beter lewens- en/of werksomstandighede, **geregtigheid,** en gelyke toegang tot **menseregte.**

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

VRA: *"Wanneer ons dink aan die konsep van migrasie, watter diere ken jy wat na 'n ander plek beweeg (migreer)? Hoekom trek hulle?"*

Voorbeeld Antwoorde: Voëls migreer om beter kos en water te vind en as gevolg van die weer.

VRA: *"Ken jy iemand wat na 'n ander plek verhuis het? Hoekom het hulle gemigreer?"*

Voorbeeld Antwoorde: Ja, my vriendin het verhuis omdat haar pa 'n nuwe werk in 'n ander stad gekry het

VRA: *"Hoe lank het dit vir hulle geneem om by hul nuwe plek uit te kom? Het hulle saam met 'n groep gereis?"*

Voorbeeld Antwoorde: Dit het haar 'n paar dae geneem om te trek, en sy het saam met haar gesin gereis.

DOEN: Tipes Migrasie (Aktiwiteit 2A)

STAP 02

Interaksie

SÊ: In onlangse jare was daar 'n vinnige toename in internasionale migrante wêreldwyd. Dit is baie waarskynlik dat jy reeds iemand sal ken wat gemigreer het; indien nie, sal jy iemand gedurende jou leeftyd ontmoet. Migrante bly onder sommige van die mees kwesbare lede van die samelewing wat menseregteskendings, mishandeling en diskriminasie verduur.

Sommige mense migreer selfs as gevolg van **diskriminasie** op grond van nasionaliteit, ras en godsdiens. Soms word hulle gedwing om hul land te verlaat om oorlog, vervolging of selfs natuurrampe te ontsnap. Dit kan 'n persoon verplaas en 'n **vlugteling** maak. Ander migreer deur van een plek na 'n ander te beweeg om te boer, te oes, of as gevolg van die weer of klimaat. Dit staan bekend as **seisoenale migrasie**. Dus, om vandag hierdie konsep te leer, sal help om te verduidelik hoe sommige mense se regte geskend word gedurende die migrasieproses, en watter soortef **ongeregtighede** sommige gesinne ondervind deur **"ongenoode" of "slinkse" mense** wanneer hulle probeer om **onreëlmatig te migreer**

VRA: *"Wat is 'n paar verskillende tipes migrasie en op watter maniere migreer mense?"*

Voorbeeld Antwoord: Jy kan per vliegtuig, boot, te voet of motor migreer. Jy kan ook intern binne jou land migreer, ekstern na 'n ander land, seisoenaal op vakansiedae of vir tydelike werk, en permanent immigreer deur aansoek te doen vir verblyf/burgerskap.

VRA: *"Wat kan migrasie onveilig maak?"*

Voorbeeld Antwoord: Geen paspoort, geen visum, of onoffisiële grensoorgange.

DOEN: Veilige of Onveilige Migrasie? (Aktiwiteit 2B)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

VRA: *"Maak die kwessie van migrasie vir jou saak as jy nooit migreer nie? Hoekom/hoekom nie?"*

Voorbeeld Antwoord: Selfs al migreer jy nie self nie, mag jy dalk iemand moet help wat wel gemigreer het of sal migreer. Byvoorbeeld, 'n familielid of vriend, of as deel van jou werk as 'n onderwyser, prokureur, dokter, of polisiebeampte.

VRA: *"Het jy al ooit 'n storie gehoor van iemand wat veilig gemigreer het of iemand wat onveilig gemigreer het? Wil jy graag deel?"*

Voorbeeld Antwoord: My pa het 'n nuwe werk begin, en ons moes trek toe ek 'n baba was. Ons was veilig omdat ons met ons hele gesin saam migreer het.

DOEN: Migrasie Speletjie (Aktiwiteit 2C)

▶ **SÊ:** Dit is belangrik om te onthou dat migrasie ons wêreld vorm en dat veilige migrasie lewens red. Soms lyk die manier waarop mense migreer anders en is dit om verskillende redes; dit is nie altyd uit eie keuse nie.

STAP 03

Inspireer

▶ **SÊ:** WOns het geleer van veilige en onveilige migrasie en maniere om onsself te beskerm. Nou gaan ons alles wat ons geleer het prakties toepas en maniere skep om ander te inspireer en op te voed.

DOEN: Roep tot Aksie (Aktiwiteit 2D)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Sessie 03

MENSEHANDEL EN AANLYN UITBUITING

VOORBEREI

DIE GROOT IDEE

Mensehandel en uitbuiting bestaan vandag regoor die wêreld, beide aanlyn en aflyn. Kinderhandel berus hoofsaaklik op geheimhouding en is dikwels een van die moeilikste vorme van uitbuiting om op te spoor.

DOELWITTE

01 **Vorms van Mensehandel en Uitbuiting:** Stel die hoofvorme van mensehandel en uitbuiting bekend, insluitend beide aanlyn en aflyn.

02 **Risiko's en Beskermingstrategieë:** Identifiseer potensiële mensehandel- en uitbuitingsrisiko's vir kinders om hulle toe te rus met die kennis en vaardighede om hulself aanlyn en aflyn te beskerm.

03 **Kapasiteit:** Ondersoek veilige en onveilige situasies in die vorm van uitbuiting om kinders se potensiaal en kapasiteit vir kommunikasie, denke, probleemoplossing, tegnologiese kundigheid en lewensvaardighede te erken.

NOODSAAKLIKE VRAE

- Wat is mensehandel en uitbuiting?
- Wat is die hoofvorme van mensehandel?
- Wat is potensiële risiko's vir kinders wat aanlyn en aflyn uitgebuit word?
- Wat is die verskil tussen veilige (gepaste) en onveilige (onvanpaste) fisiese aanraking?
- Wat is die verskil tussen veilige en onveilige geheime?
- Watter regte het kinders met betrekking tot hul liggaam (veilige en ongenooide aanraking)?

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SLEUTEL TERME

- **Mensehandel:** 'n vorm van uitbuiting; 'n misdaad, die onwettige handel van mense hoofsaaklik vir die doeleindes van dwangarbeid en sekshandel
- **Kinderhandel:** is die mensehandel van 'n minderjarige (iemand onder die ouderdom van 18)
- **Handelaars:** mense wat ander mense verhandel en/of uitbuit
- **Uitbuiting:** die daad om iets of iemand op 'n wrede of onregverdige manier te gebruik
- **Aanlyn kinderuitbuiting:** voortdurende manipulasie en uitbuiting van 'n kind op 'n aanlyn platform om iemand te lok of te versoek met die doel van uitbuiting of sekstorsie—dikwels met behulp van onvanpaste beelde
- **"Grooming"/Verleiding:** voortdurende manipulasie en uitbuiting aanlyn of aflyn, gebruik deur 'n slinkse en onveilige persoon om 'n kwesbare individu te lok en 'n valse vriendskap te vorm om hulle te misbruik
- **Veilige geheime:** inligting wat bedoel is om privaat te wees of deur ander onbekend gehou te word, maar wat uiteindelik onthul sal word (bv. 'n verrassingspartytjie)
- **Onveilige geheime:** inligting wat iemand kan seermaak, 'n reël kan oortree, of iemand bang, ongemaklik of verward laat voel; dit word vertel om nooit met ander gedeel te word nie
- **Kwesbaar:** 'n posisie of toestand waarin 'n persoon hoogs vatbaar is om beïnvloed te word deur fisiese en emosionele skade of verlies
- **Ongemaklik:** om fisies of emosioneel sleg, bang of onseker te voel as gevolg van 'n situasie of persoon
- **Ongenooide en Slinkse Persoon:** 'n bekende persoon of 'n vreemdeling wat iets sonder toestemming doen (bv. praat, aanraak) of bedrog gebruik (soos leuens en onveilige geheime), wat 'n persoon ongemaklik of bedrieg laat voel
- **Betroubare Volwassene:** 'n veilige persoon wat ouer as 18 jaar is, wat eerlik en betroubaar is.
- **Veilige en Betroubare Persoon:** 'n betroubare, bekende persoon of vreemdeling wat beskou kan word as eerlik en respekvol teenoor iemand se persoonlike grense en wat kan help om iemand te beskerm teen skade; 'n veilige persoon kan enige ouderdom wees.
- **Veilige, Gepaste Aanraking:** normale toegeneentheid ("affection") soos 'n handdruk, 'n klop op die skouer, 'n 'high five' of 'n drukkie (as jy veilig voel en instem daarvoor)
- **Onveilige, Onvanpaste Aanraking:** ongewenste toegeneentheid ("affection") soos om privaat dele aan te raak (d.w.s. areas wat deur 'n swembroek bedek word), of iemand wat jou fisies seermaak, soos om jou te skop of om jou met die vuis te slaan
- **Digitale Voetspoor:** 'n Persoonlike spoor van inligting, insluitend beelde wat 'n persoon agterlaat terwyl hy op die internet/aanlyn interaksie het
- **Digitale Veiligheid:** Aksies om iemand teen skade te beskerm wanneer hy aanlyn is

AKTIWITEITE

- ***Stel bekend***

  Veilige Sirkel/Betroubare Volwassene (Aktiwiteit 3A)

  Gevoelenskaart – Scenario's (Aktiwiteit 3B)

  Hou Veilige Geheime vs. Praat Uit Oor Onveilige Geheime (Aktiwiteit 3C)

  Opsioneel: Wat Sou Jy Doen? (Aktiwiteit 3D)

- ***Interaksie***

  Ondersoek Uitbuiting (Aktiwiteit 3E)

  Opsioneel: "Can You See Me?" (Kan Jy My Sien?) Aktiwiteit (Aktiwiteit 3F)

- ***Inspireer***

  Roep tot Aksie (Aktiwiteit 3G)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

LEER

STAP 01

Stel Bekend

SÊ: Vandag leer ons oor hoe **mensehandel** en **uitbuiting**, wat misdade is wat in elke nasie regoor die wêreld gebeur. Ons sal leer oor maniere om te sien wanneer gevaarlike dinge gaan gebeur of tans gebeur om onsself en ander wat **kwesbaar** kan wees vir **mensehandel** en ander vorme van **uitbuiting** beter te beskerm. Om dit te doen, sal ons verskillende veiligheidsonderwerpe bespreek, soos hoe om **veilige en betroubare mense** en ongenooide en lastige mense te identifiseer. Ons sal ook leer met wie jy kan praat as jy hulp nodig het en hoe geheime veilig of onveilig kan wees.

Soms kan mense **veilig en betroubaar**, wees, en ander kere kan mense **ongenooid en skelm** wees. **Veilige en betroubare mense respekteer ander en hul liggaamsgrense, sal help om 'n ander persoon te beskerm teen skade, en sal nie ontsteld wees as jy grense stel nie. Grense is dinge wat jy sê en doen om jouself te beskerm en seker te maak dat jy gemaklik is. Ongenooide en slinkse/skelm mense kan vreemdelinge wees of mense wat jy ken wat probeer om jou te mislei deur leuens en onveilige geheime te gebruik, of wat jou ongemaklik of bang laat voel.** Hulle kan selfs jou liggaam seermaak (of probeer seermaak) met **onveilige, onvanpaste aanraking.** As iemand iets doen wat onuitgenooi is of aanhou iets doen nadat jy nee gesê het, is hulle nie 'n **veilige en betroubare persoon** nie."

In Sessie Een het ons geleer oor ons regte en waardes. Kinders het die reg om nee te sê vir enige **onveilige, onvanpaste aanraking. Veilige, gepaste aanraking kan jou gelukkig, rustig of geliefd laat voel. Maar onveilige, onvanpaste aanraking kan ongemaklik, skrikwekkend en verwarrend wees.** Kinders het ook die reg om gemaklik en veilig te voel met enigiets wat met hulle gedeel word aanlyn en oor die telefoon. Dit kan onder andere sosiale media, e-posse, foto's, videos, telefoonoproepe, videogesprekke, teksboodskappe en ander boodskappe insluit. **Ongenooide en slinkse mense gebruik dikwels beheer, manipulasie en uitbuiting aanlyn of aflyn om iemand wat kwesbaar is te kry om hulle te vertrou deur middel van "grooming".** Hulle kan jou mensereg om gemaklik en veilig aanlyn en aflyn te voel skend deur iets sleg oor jou te sê of te skryf, of deur privaat foto's van jou te deel met ander waarvoor jy nie toestemming gegee het nie. **Selfs as alles slegs aanlyn gebeur, het jy steeds dieselfde regte as wat jy in persoon het.** Jy het die reg om nee te sê vir dinge wat mense jou vra om te doen wat jou ongemaklik of onveilig laat voel.

VRA: *"Wat is 'n **veilige, gepaste aanraking?** Hoe lyk dit?"*

Voorbeeld Antwoord: 'n Veilige aanraking is genegenheid ("affection") soos 'n handdruk, 'n klop op die rug, 'n "high five", of 'n drukkie (as jy veilig voel en instem daarvoor).

VRA: *"Wat is 'n **onveilige, onvanpaste aanraking**? Soos wat lyk dit?"*

Voorbeeld Antwoorde: Onveilige aanraking is ongewenste genegenheid ("affection") soos die aanraak van privaatdele (D.w.s. die area wat deur 'n swembroek bedek word). Dit kan ook lyk asof mense jou fisies beseer deur jou te skop, slaan, of druk.

Vraag: *"Wat moet jy doen as iemand nie jou **grense** of jou 'nee' respekteer nie?"*

Voorbeeld Antwoorde: Jy kan die persoon weer vra om op te hou. As hulle aangaan, moet jy 'n betroubare volwassene vertel.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Vraag: *"Hoe kan jy 'n onveilige situasie omskep in 'n veilige situasie? Gee voorbeelde aanlyn en aflyn."*

Voorbeeld Antwoorde:

- **Aflyn: Soms moet ons wegloop of 'n betroubare volwassene vir hulp vra in 'n onveilige situasie wanneer iemand nie ons grense of ons 'nee' respekteer nie. Soms kan dit selfs beteken dat ons die polisie moet bel.**
- **Aanlyn: Ons kan die gesprek verlaat, die persoon wat onvanpas optree blok en rapporteer, en 'n betroubare volwassene inlig.**

DOEN: Veilige Sirkel/Betroubare Volwassene (Aktiwiteit 3A)

SÊ: As jy onveilig of ongemaklik voel met hoe iemand jou behandel (aanlyn of aflyn), vertel dadelik 'n betroubare volwassene. As jy nie seker is wie die betroubare volwassenes in jou lewe is nie (jou veilige sirkel), vra jouself hierdie vrae:

- Is hulle iemand wat jy ken en vertrou?
- Is hulle 'n veilige vreemdeling met 'n werk om te beskerm (byvoorbeeld, 'n onderwyser, skoolraadgewer, skoolverpleegster, polisiebeampte, brandweerman, dokter, maatskaplike werker)?
- Sou jy gemaklik voel om met hulle te praat as iemand jou op 'n onvanpaste manier aanraak, jou seermaak, of onvanpaste inligting of beelde van jou aanlyn deel?

Kinders het regte met betrekking tot 'n opvoeding (byvoorbeeld, om skool toe te gaan), gesond te wees, tyd om met vriende te speel, en om hul eie liggame te beheer (byvoorbeeld, die reg om nee te sê teen **ongemaklike** of **onveilige, onvanpaste aanraking**). Hierdie regte hou ook verband met die gebruik van aanlyn platforms (soos Facebook, Instagram, TikTok, Snapchat, LINE) en maniere waarop hulle geskend kan word (bv. wat mense oor hulle skryf, foto's van hul liggaam wat gedeel word en wie hul aanlyn vriende is). Selfs wanneer **uitbuiting** aanlyn gebeur, het jy steeds dieselfde regte as in persoon, en jy kan nee sê.

Vraag: *"Wat sou jy doen as iemand 'n privaat foto van jou vriend aanlyn vir jou gestuur het?"*

Voorbeeld Antwoord: Vertel 'n betroubare volwassene. Rapporteer die persoon op die sosiale media platform.

Vraag: *"Wat is 'n paar regte wat jy aanlyn het?"*

Voorbeeld Antwoord: TOm nie teen gediskrimineer te word nie; om regverdig behandel te word; om nie misbruik of uitgebuit te word nie; om nie geboelie te word nie (beskermingsreg); om die reg te hê om jou sienings vrylik uit te druk (deelnemingsregte).

DOEN: Gevoelenskaart - Scenario Aktiwiteite (Aktiwiteit 3B)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SÊ: Ons weet dat **diskriminasie** (wanneer 'n persoon anders, nie op 'n goeie manier, behandel word a.g.v. die manier waarop hulle gebore is) en **armoede** (om nie genoeg geld te hê om die dinge te kry wat jy nodig het nie) maak iemand meer **kwesbaar** (om 'n maklike teiken te wees vir fisieke en emosionele skade of mishandeling). Ons weet ook dat kwesbare mense nie altyd veilig voel om die waarheid te vertel, of selfs weet wie hulle kan vertrou as hulle wil praat nie. Daarom maak baie vorme van mishandeling en **uitbuiting** (waar mense misbruik word), insluitend **mensehandel** van kinders, staat op die vertel van geheime. Dit beteken dat niemand soms uitvind nie, en niemand kan keer dat slegte dinge gebeur nie. Soms hou mense geheime omdat hulle bang is om seergemaak te word, of miskien is hulle bekommerd oor hoe die ander persoon hulle of die mense wat vir hulle saak maak, sal hanteer as hulle hul geheim deel. As kinders, is dit belangrik om die verskil tussen **veilige** en **onveilige geheime** te ken en wanneer jy veilig moet voel om 'n geheim te deel.

- **Veilige geheime** is goeie geheime wat vreugde vir iemand bring. Dit is inligting wat bedoel is om privaat te wees of onbekend te bly vir ander, maar wat uiteindelik bekend sal word. Byvoorbeeld, om iemand met 'n verrassingspartytjie te wil verras, of om geskenke te gee wat op 'n spesiale geleentheid, soos 'n verjaardag, oopgemaak sal word.
- **Onveilige geheime is nie bedoel om privaat gehou te word of onbekend te bly vir ander nie, en hulle kan mense sleg, onseker, of ongemaklik laat voel. Onveilige geheime kan skade of pyn veroorsaak, of iemand bang laat voel dat iets sleg sal gebeur. 'n Paar voorbeelde is as iemand jou seermaak en sê jy moet dit nie vir enigiemand vertel nie, of as iemand jou vra om iets onveilig of ongemaklik te doen en sê jy moet dit nie vir enigiemand vertel nie, of jy sal in die moeilikheid wees.**

Vraag: *"Hoe kan 'n veilige, gepaste aanlyn gesprek lyk?"*

Voorbeeld Antwoord: SMS'e, boodskappe stuur en e-pos aan familie en vriende (mense wat jy ken); gepaste foto's deel met familie en vriende.

Vraag: *"Hoe kan 'n onveilige, onvanpaste aanlyn gesprek lyk?"*

Voorbeeld Antwoorde:

- Die deel van wagwoorde of persoonlike/privaatinligting met enige iemand aanlyn (bv. adresse, nommers, name) of onvanpaste foto's van jouself (bv. wys die area wat deur 'n swembroek bedek word).
- Ander mense wat ongewenste, onvanpaste foto's van hulself of ander mense met jou deel.
- Iemand vra vir jou om jou toestel se kamera aan te sit (bv. jou foon, tablet, rekenaar). Dit is veral onveilig wanneer jy alleen is, in 'n kamer met jou deur toe, of wanneer jou ouers of voogde nie weet dat jy dit doen nie.

Vraag: *"Hoe voel jy wanneer jy **ongemaklik** is?"*

Voorbeeld Antwoord: Jy kan dalk te warm voel, te vol, of ongemaklik in jou maag, jou keel mag droog voel, jy kan dalk heeltemal koud voel of gevries sodat jy nie kan beweeg nie, jy mag lag of glimlag al wil jy nie, of jy mag begin sweet.

DOEN: Hou Veilige Geheime vs. Praat Uit Oor Onveilige Geheime (Aktiwiteit 3C)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

STAP 02

Interaksie

SÊ: Jy het die **reg** om 'n belofte oor 'n **onveilige geheim** te verbreek en dit vir iemand te vertel. **Onveilige geheime** kan verbind wees aan iets skadeliks of gevaarliks, soos **mensehandel** en **uitbuiting**. **Ongenooide, slinkse mense** sal dikwels kinders vra om beloftes te maak om slegte dinge hul "klein geheim" te hou." Hierdie **ongenooide of slinkse mense** kan ook **handelaars** of oortreders genoem word in die veld van **mensehandel**.

Mensehandel is 'n misdaad wat met enige iemand kan gebeur, dus is dit belangrik om te weet wat om te doen as jy onveilig of ongemaklik voel. Dit is 'n vorm van uitbuiting wat iemand op 'n wrede of onregverdige wyse gebruik. Die hoof vorme van **mensehandel** sluit in dwang arbeid, gebonde arbeid, gedwonge bedelary, sekshandel, onvrywillige huishoudelike diensbaarheid, kindersoldate en kinderhandel. **Mensehandel kom in elke land voor, waar sommige lande 'n bronland is (waar mense uitgebuit en gedwing word om na 'n ander plek te beweeg), 'n transittoland (waardeur hulle vervoer word), en/of 'n bestemmingsland (waar hulle gestuur en uitgebuit word**).

Slawerny het vir duisende jare voorgekom, in alle lande en kontinente, met die vroegste rekords wat so ver terugdateer as die 16de eeu v.C. in China. In sommige plekke het slawe die meerderheid van die bevolking uitgemaak. Tot onlangs, in die laaste 200 jaar of so, was slawerny beskou as 'normaal' en wettig. Jy was toegelaat om ander mense te besit, en dit het nie saak gemaak hoe hulle behandel is nie, wat aaklig is. Vandag het wêreldleiers hard gewerk om slawerny onwettig te maak. Daar is nou wette regoor die wêreld wat nie toelaat dat jy mense besit en misbruik nie.

Tog, net omdat iets onwettig is, beteken dit nie dat dit nie meer bestaan nie. Moderne slawerny mag dalk anders lyk as die historiese slawerny waaroor jy leer, omdat mense nie openlik 'n persoon 'besit' nie. Daar is egter baie werkgewers wat hul werknemers uitbuit om lang ure sonder betaling of enige rus te werk; gesinslede wat hul kinders dwing om op straat te bedel en skool te mis; mense wat gedwing word om dinge te doen wat hulle nie wil doen vir geld nie; huishulpe of skoonmakers wat nie die huise waar hulle werk kan verlaat nie; mans, vroue, en kinders wat gedwing word om in die mees afgryslike toestande te leef en te werk, sonder toegang tot kos of medisyne; en mense wat gedwing word om na verskillende dele van hul land of stad te beweeg, sonder enige beheer oor hul paspoort, geld, of selfoon. Al lyk dit dalk anders, daar is meer mense wat vandag vasgevang is in mensehandel en wat uitgebuit word as op enige ander punt in die geskiedenis.

Vraag: *"Hoe dink jy lyk **uitbuiting** en/of **mensehandel** vandag?"*

> **Voorbeeld Antwoord:** Iemand wat gedwing word om lang ure in 'n fabriek te werk, iemand se huis skoon te maak en nie toegelaat word om die plek te verlaat of te slaap nie, of verskeie **aanlyn uitbuiting**—soos die neem en verkoop van onvanpaste foto's of video's van kinders aanlyn.

Vraag: *"Kan jy die verskillende tipes mensehandel onthou?"*

> **Voorbeeld Antwoord:** Dwang arbeid, gebonde arbeid, gedwonge bedelary, sekshandel, onvrywillige huishoudelike diensbaarheid, kindersoldate en kinderhandel

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SÊ: Kom ons kyk na wat elkeen van hierdie verskillende tipes van mensehandel insluit:

- **Gebonde Arbeid:** Om ‘n persoon te dwing om vir ‘n lae betaling te werk om ‘n oormatige hoeveelheid skuld terug te betaal.
- **Kindersoldate:** Om ‘n kind te dwing om deel te neem aan ‘n gewapende mag.
- **Kinderhandel:** Enige tipe mensehandel wat iemand onder 18 jaar betrek.
- **Dwang Arbeid:** Om ‘n persoon te dwing om in gevangenskap te werk vir min of geen betaling.
- **Onvrywillige Huishoudelike Diensbaarheid:** Om ‘n persoon te dwing om te werk en te woon op dieselfde plek vir min of geen betaling.

***Nota aan Fasiliteerders:**
Afhangende van die ouderdom van die kinders, mag hierdie definisie nie geskik wees om te deel nie. Gebruik asseblief jou diskresie.

- **Sekshandel**: Om ‘n persoon te dwing of te mislei om ‘n kommersiële seksuele daad uit te voer;
- **Sekshandel van ‘n minderjarige**: Om iemand wat jonger as 18 is, te oorreed om so ‘n daad uit te voer.

Vraag: *“As iemand probeer om vir ‘n ander persoon ‘n werk aan te bied sonder om hulle baie geld of enige geld te betaal en van plan was om hulle te laat werk op ‘n gevaarlike plek, dink jy hulle is ‘n ‘slinkse/skelm’ persoon of ‘n ‘betroubare’ persoon?”*

> **Voorbeeld Antwoord:** Hulle is ‘n skelm/slinkse persoon. ‘n Betroubare persoon sou eerlik wees oor die betaling en werksomstandighede. Hulle sou nie probeer om ‘n ander persoon te bedrieg om op ‘n gevaarlike plek te werk nie. Hulle sou nie wil hê dat ‘n ander persoon sukkel om hul huur te betaal of kos te koop nie.

Vraag: *“Wat moet jy doen as jy vermoed dat hulle ‘n ‘slinkse/ skelm’ persoon is?”*

> **Voorbeeld Antwoord:** Jy moet altyd vir ‘n volwassene vir wie jy vertrou vertel as jy nie veilig voel nie.

OPSIONELE AKTIWITEIT: Wat Sou Jy Doen? (Aktiwiteit 3D)
Hierdie aktiwiteit bied potensiële scenarios van mensehandel wat jy met die kinders kan bespreek en sien wat hulle sou doen.

DOEN: Ondersoek Uitbuiting (Aktiwiteit 3E)

SÊ: In Aktiwiteit 3E het ons ‘n speletjie gespeel wat wys hoe maklik dit kan wees om iemand te mislei om iets te doen deur belonings vir hulle aan te bied in ruil vir werk en dan nie daarmee voort te gaan nie. Dit is nie altyd maklik om te weet wat om te doen in ‘n moeilike situasie nie, en daarom is dit belangrik om met ‘n **betroubare volwassene** te praat. Alhoewel **mensehandel** en uitbuiting skrikwekkend kan wees, is die goeie nuus dat daar so baie wonderlike mense en organisasies regoor die wêreld is wat hard werk om dit te stop. Dit kan voorkom word as jy weet hoe om jouself te beskerm. Daarom is dit belangrik om veilige en onveilige persoonlike grense, regte, aanlynveiligheid, en privaatheidsbehoeftes te herken om jouself en ander beter te beskerm om nie die slagoffers van mensehandel te word nie.

Ons gaan kyk na ‘n moontlik onveilige situasie aanlyn wat twee vriende insluit.

DOEN: Lees A21 se digitale veiligheid strokiesprentboek, “Staying Safe Online” (Vra die kinders om hul eie strokiesprentboek oop te maak as hulle dit het).

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SÊ: Dit is belangrik dat as ons iets sien wat skelm/ slinks is of ons **ongemaklik**, laat voel, dat ons iets sê en iets doen. Vir julle as kinders, kan dit beteken om 'n **betroubare volwassene** te vertel, wat jou onderwyser, ouers, ouma en oupa, of 'n familielid kan wees. In die strokiesprentboek wat ons gelees het, het ons gesien hoe Eva en Aisha 'n onderwyser vertel het toe hulle onseker was of 'n aanlyn situasie veilig of onveilig was. Selfs al is jy jonk, jou stem maak saak! As jy dink iemand word seergemaak of is in gevaar, het jy die reg om jou stem te laat hoor. Ons weet dat julle regte as kinders het onder die Verenigde Nasies se Konvensie oor die Regte van die Kind ("United Nations Convention on the Rights of the Child"): julle het die reg om beskerm te word (Artikel 3), en julle het die reg om gehoor te word (Artikel 12)..

Vraag: *"Hoe dink jy het Eva eers gevoel toe die vreemdeling haar kontak en haar komplimente gegee het oor haar dans?" (Gebruik die gevoelenskaart, laat kinders verskillende emoji's kies en verduidelik waarom, as hulle gemaklik voel om dit te doen.)*

Voorbeeld Antwoord: Dalk het sy gelukkig, spesiaal, of bly gevoel omdat iemand vir haar aandag gee; Opgewonde omdat iemand belangstel in haar dans; Sy kon dalk senuweeagtig gewees het omdat sy die persoon nie ken nie.

Vraag: *"Hoe dink jy het Eva gevoel nadat sy haar beste vriendin, Aisha, vertel het oor hul geleentheid vir roem en Aisha nie opgewonde was nie?" (Kinders kan ook hul gevoelenskaarte vir hierdie aktiwiteit gebruik)*

Voorbeeld Antwoord: Eva kon dalk hartseer gevoel het omdat Aisha nie opgewonde was nie; Eva kon dalk bekommerd gewees het dat sy iets verkeerd gedoen het; Dalk het Eva gedink dat Aisha jaloers op haar was omdat niemand mooi dinge oor Aisha se dans gesê het.

Vraag: *"Dink jy die meisies het die regte ding gedoen deur na hul onderwyser ('n betroubare volwassene) te gaan en vir hulp te vra? Hoe so of waarom nie?"*

Voorbeeld Antwoord: Ja. Hulle het veiligheid uitgeoefen en 'n betroubare volwassene gevind om mee te praat.

Vraag: *"Wat kon gebeur het as hulle dit nie aan 'n betroubare volwassene gerapporteer het nie?"*

Voorbeeld Antwoorde:

- Die persoon kon hulle weer gekontak het..
- Dalk sou hulle die vreemdeling vertrou en persoonlike/private inligting gedeel het soos waar hulle woon, foto's, of iets anders.

Vraag: *"Wanneer jy aanlyn speletjies speel of sosiale media platforms gebruik, weet jy altyd met wie jy praat?" (Laat die kinders toe om hul antwoorde te deel. Daar is geen regte of verkeerde antwoorde op hierdie vraag nie.)*

Voorbeeld Antwoorde: Dit is moontlik dat jy nie altyd weet met wie jy aanlyn praat nie. Om veilig te wees, is dit belangrik om nie met vreemdelinge te praat nie; Jy mag dalk oukei voel om met iemand aanlyn te praat, en jy mag voel asof jy hulle ken asof jy hulle persoonlik ontmoet het, maar hulle is steeds 'n vreemdeling.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SÊ: Wanneer jy aanlyn interaksie het, byvoorbeeld deur beelde, video's, of inligting te plaas, skep jy 'n persoonlike spoor wat bekend staan as 'n **digitale voetspoor**. Jou **digitale voetspoor** is die inligting en beelde wat jy agterlaat terwyl jy aanlyn interaksie het, wat vir altyd aanlyn bly. Almal wat die internet gebruik, het 'n **digitale voetspoor.** Wat ons aanlyn deel is nie meer privaat nie, dus moet ons dink voordat ons iets plaas. Digitale veiligheid beskerm individue teen skade wanneer hulle aanlyn is. Om digitale veiligheid te beoefen, laat jou toe om in 'n veilige omgewing aanlyn te kan speel en deelneem, te sosialiseer en leer deur digitale tegnologieë. Nuttige vrae om jouself te vra voordat jy iets plaas, is: "Wil ek hê dat my familie, onderwyser of skoolhoof hierdie sien?"; "Wat is die moontlike gevolge as ek hierdie foto plaas/stuur?"; "Wil ek hê hierdie foto moet vir ewig op my digitale spoor bly?"; "Het ek toestemming van die ander persoon/persone in die foto om dit openlik te deel?"; "Sal die foto wat ek plaas skadelik of aanstootlik wees of iemand seermaak?"

VRA: *"Wat is gepaste digitale veiligheidspraktyke om 'n persoon te beskerm teen negatiewe gevolge terwyl hy aanlyn interaksie het?"*

Voorbeeld Antwoorde:

- Laat 'n betroubare volwassene jou privaatinstellings bestuur.
- Dink oor watter digitale voetspore jy agterlaat voordat jy iets stuur, en vra jouself: "Wil ek hê my familie moet dit sien?"
- Vermy dit om verleidelike/onvanpaste foto's te stuur deur te vra, "Is hierdie waar, nuttig, inspirerend, noodsaaklik, vriendelik?"

OPSIONELE AKTIVITEIT: Can You See Me? Activity (Kan Jy My Sien? Aktiwiteit) (Aktiwiteit 3F)

STAP 03

Inspireer

SÊ: Ons het geleer oor **mensehandel, uitbuiting**, en maniere waarop ons veilig kan bly aanlyn en aflyn. Nou gaan ons alles wat ons geleer het prakties maak en maniere skep om ander te inspireer en op te voed.

VRA: *"Hoe kan jy gebruik maak van wat ons geleer het (veilige aanraking, veilige geheime, digitale veiligheid) om mensehandel en uitbuiting te stop voordat dit gebeur?"*

Voorbeeld Antwoorde:

- Deur my reg om nee te sê tot onveilige aanraking te gebruik
- Om 'n veilige sirkel met betroubare volwassenes te hê
- Om my gevoelens te identifiseer
- Om tekens van "grooming" te identifiseer en te weet met wie om te praat
- Om te leer oor die vorme van mensehandel en uitbuiting

DOEN: Roep tot Aksie (Aktiwiteit 3G)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Aktiwiteitegids

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Aktiwiteite - Sessie 01

WAARDES EN KINDERREGTE

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIVITEIT 1A

Waardering van Waardes

DOEL

Om die intrinsieke waarde van elke mens te demonstreer en die konsep van waardes wat 'n persoon se gedragsstandaarde vorm, te verken, en om te fokus op die proses om 'n waarde te bepaal.

MATERIALE

'n Banknoot (van enige waarde), konsepwoorde van betroubaarheid op indekskaarte

STAP 01 Wys 'n banknoot aan die kinders

VRA: *"Hoeveel is hierdie banknoot werd?" (Wag vir die kinders om te antwoord)*

STAP 02 Vou die noot in die helfte en wys dit weer aan die kinders

VRA: *"Hoeveel is dit nou werd, wanneer ek dit in die helfte vou? Is dit nou helfte van die waarde?" (Wag vir die kinders om te antwoord)*

STAP 03 Vou die banknoot 'n paar keer in die helfte, om dit kleiner te maak. Vra die kinders dieselfde vraag na elke keer wat jy die banknoot vou. Probeer om die kinders te oortuig dat die banknoot elke keer wat jy dit vou, waarde verloor. Sodra jy die nota nie meer kan vou nie, maak dit weer oop, terug na sy oorspronklike grootte.

SÊ: Dit maak nie saak hoeveel keer ek hierdie banknoot vou nie, dit het dieselfde waarde. Ek kan steeds dieselfde dinge daarmee koop, selfs as dit in die helfte gevou is. Verbeel jou nou dat hierdie banknoot 'n persoon is en elke keer as dit in die helfte gevou word, het daardie persoon 'n moeilike ervaring as gevolg van iets waaroor hulle geen beheer het nie.

VRA: *"As jy in 'n ander land gebore is, moet jou waarde as 'n mens dan verander?"*

Voorbeeld Antwoord: Nee. 'n Persoon se waarde verander nie omdat hulle in 'n ander land gebore is nie.

VRA: *"As jy met 'n gestremdheid gebore is, moet jou waarde as 'n mens dan verander?"*

Voorbeeld Antwoord: Nee. 'n Persoon se waarde verander nie omdat hulle 'n gestremdheid het nie.

VRA: *"As jy in 'n arm gesin of 'n ryk gesin gebore is, moet jou waarde as 'n mens dan verander?"*

Voorbeeld Antwoord: Nee. 'n Persoon se waarde verander nie omdat hulle ryk of arm is nie. In werklikheid, maak dit nie saak waar ons gebore is, wie ons gesinslede is of wat ons omstandighede is nie, ons waarde as mens verander nie. Ons almal het dieselfde waardes en menseregte. Net soos hierdie banknoot; maak dit nie saak hoeveel keer ek dit vou nie, sy oorspronklike waarde verander nooit. Nou dat ons weet dat ons almal waarde het, gaan ons praat oor wat ons waardeer.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIVITEIT 1A - WAARDERING VAN WAARDES GAAN VOORT.

STAP 04 Gebruik die indekskaarte met die konsepwoorde van betroubaarheid, kies een kaart en wys dit vir die groep. Bespreek die waarde op die kaart en bepaal wat dit verteenwoordig - vertroue (gesonde waardes) of die teenoorgestelde (ongesonde waardes).

STAP 05 Lees die volgende scenario's aan die groep voor en laat hulle bepaal of die persoon in die scenario betroubaar of slinks/skelm is, gebaseer op die waardes wat julle as 'n groep bespreek het:

SCENARIO 01

James se ma vra hom om sy speelgoed op te tel voordat hy buite gaan speel. Hy steek dit egter weg onder sy bed. Wanneer sy ma vra, "het jy jou speelgoed opgetel soos ek gevra het?", sê hy, "ja."

VRA: *"Dink jy James is betroubaar, of is hy slinks/oneerlik?"*

Voorbeeld Antwoord: Hy is oneerlik. Hy is slinks deur te lieg en te bedrieg.

SCENARIO 02

Anna vertel haar maatjie, Sarah, 'n geheim oor wat sy vir hulle maatjie vir haar verjaardag gee. Sarah vertel nie vir enige iemand van die geskenk nie omdat Anna dit 'n verrassing wil hou.

VRA: *"Is Anna se maatjie, Sarah, betroubaar of slinks/skelm?"*

Voorbeeld Antwoord: Sy is betroubaar en lojaal teenoor Anna, iemand op wie Anna kan staatmaak om die geheim te bewaar.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SCENARIO 03

Frank, die afrigter van 'n sokkerspan, het altyd John as die sleutelspeler gekies, wetende dat dit onregverdig was teenoor die ander spelers wat nie 'n beurt gekry het om te speel nie. Frank het vir John gesê hy moet verneuk om te verseker dat hulle ten alle koste wen. Indien nie, sal hy hom nie weer laat speel nie.

VRA: *"Is Frank betroubaar of slinks?"*

Voorbeeld Antwoord: Hy is slinks/oneerlik deur onregverdig te speel, en John te gebruik en misbruik.

SCENARIO 04

Mia het nie vir haar toets geleer nie en het daarom vir haar vriend gevra vir die antwoorde wat sy nodig gehad het om te slaag.

VRA: *"Is sy betroubaar of slinks/oneerlik?"*

Voorbeeld Antwoord: Sy is oneerlik oor sy verneuk het in haar toets deur haar vriend se antwoorde neer te skryf.

SCENARIO 05

William sien hoe Emma per ongeluk geld uit haar sak laat val. William tel dit op en gee dit terug vir Emma.

VRA: *"Demonstreer hy die eienskap van betroubaarheid of slinksheid?"*

Voorbeeld Antwoord: Hy is betroubaar deur eerlik te wees, integriteit te toon en getrou te wees.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

PRAAT DIE WAARHEID

LIEG

EERLIK

SKELM

OPREG

MISLEI

INTEGRITEIT

VERNEUK

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

BETROUBAAR

IEMAND MISBRUIK

LOJAAL

SKYNHEILIG

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 1B

Kinderegte Vier Hoeke

DOEL

Om die vier hoof kategorieë van regte wat in die Verenigde Nasies se Konvensie oor die Regte van die Kind ("United Nations Convention on the Rights of the Child") gevind word, te verken.

MATERIALE

Regte van die Kind kategorieë (knip al 4 uit)
Regte van die Kind kaarte (knip al 12 uit)

STAP 01 Benoem elke hoek van die kamer met een van die vier kategorieë van kinderregte (ontwikkeling, oorlewing, deelname, beskerming) en verduidelik wat elke kategorie beteken.

STAP 02 Kies 'n kinderregtekaart en lees die voorbeeld vir die kinders. Vra die kinders om na die hoek van die kamer te gaan wat hulle glo die toepaslike kategorie vir die spesifieke reg verteenwoordig. Dit kan as 'n speletjie gespeel word, waar die kinders na die hoek beweeg wat hulle dink korrek is. (Opsioneel: Kinders wat na die regte hoek gaan, kry die geleentheid om aan te hou speel en in die speletjie te bly).

STAP 03 Bespreek elkeen van die kinderregtekaarte, soos elkeen tydens die speletjie gekies word. Vra die kinders watter kategorie hulle glo die beste by die huidige reg pas en om te verduidelik waarom hulle daardie hoek/kategorie gekies het..

REGTE VAN DIE KIND KATEGORIEË	
REGTE OP OORLEWING Skoon Lug, Skoon Water, Voedsame Kos	**REGTE OP BESKERMING** Geen Afknouery, Veilig wees teen Ontvoering of Verkoop, Geen Skade van Uitbuiting
REGTE OP DEELNAME Menings deel oor Kwessies, Assosieer met Godsdiens, Vryheid van Uitdrukking	**REGTE OP ONTWIKKELING** Opvoeding, Speel en Aktief Wees, Ontspanning

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 1B - KINDERREGTE VIER HOEKE VERVOLG

STAP 04 Som die aktiwiteit op met die volgende besprekingvrae:

VRA: *"Op watter maniere dink julle kan kinders benadeel word as hierdie regte nie beskerm word nie?"*

Voorbeeld Antwoord: As regte nie beskerm word nie, kan die lug, water en kos vuil wees en 'n kind siek maak; en om ander toe te laat om te boelie kan vrees en 'n gebrek aan selfvertroue veroorsaak.

VRA: *"Wie is verantwoordelik om seker te maak dat hierdie kinders se regte beskerm word?"*

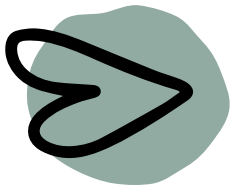
Voorbeeld Antwoord: Die plaaslike en nasionale leiers, ouers, en selfs ander kinders is verantwoordelik om te help om ons kinders en hul regte te beskerm.

VRA: *"Hoe kan wyse besluitneming kinders beskerm teen skade?"*

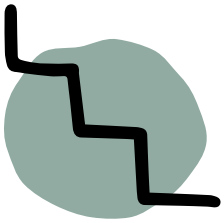
Voorbeeld Antwoord: Wyse besluite beskerm kinders teen skade deurdat hulle leer om gesonde kos te kies om te eet, vra vir skoon water, en wys is wanneer hulle iets sê wanneer hulle iets sien.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

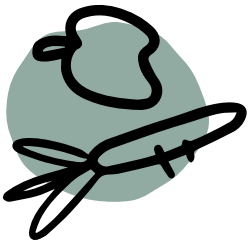
BESKERMINGSREGTE

ONTWIKKELINGSREGTE

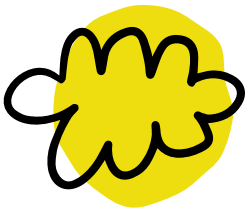
OORLEWINGSREGTE

DEELNAMEREGTE

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

DIE REG OP

Skoon Lug

DIE REG OP

Skoon Water

DIE REG OP

Voedsame Kos

DIE REG OP

Geen Afknouery

DIE REG OP

Veilig wees teen Ontvoering of Verkoop

DIE REG OP

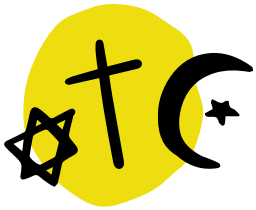
Geen Skade van Uitbuiting

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

DIE REG OP

Menings deel oor Kwessies

DIE REG OP

Assosieer met Godsdiens

DIE REG OP

Vryheid van Uitdrukking

DIE REG OP

Speel en Aktief wees

DIE REG OP

Ontspanning

DIE REG OP

Opvoeding

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Aktiwiteit 1C

Gelykheid en Billikheid/ewewig ("Equality and equity")

DOEL

Om die konsep van gelykheid en billikheid te verken om diskriminasie, eksploitasie/uitbuiting en geregtigheid te verstaan.

MATERIALE

Gelykheid en Billikheid Beeldkaarte

STAP 01 Wys die eerste prentjie van Gelykheid en Billikheid

VRA: *"Wat sien jy in die eerste prentjie?"*

Voorbeeld Antwoord: Gelykheid - elke kind is dieselfde grootte boks gegee ongeag van hul lengteverskille.

VRA: *"Dink jy al die kinders in hierdie prentjie voel die boks grootte is regverdig? Wat maak dit onregverdig?"*

Voorbeeld Antwoord: Al is daar gelykheid met die boksgroottes, beteken dit nie noodwendig 'n gelyke uitkoms nie. Soms het mense meer hulp nodig om dieselfde doelwitte/regte te bereik.

VRA: *"Wat kan gedoen word om die situasie meer regverdig te maak?"*

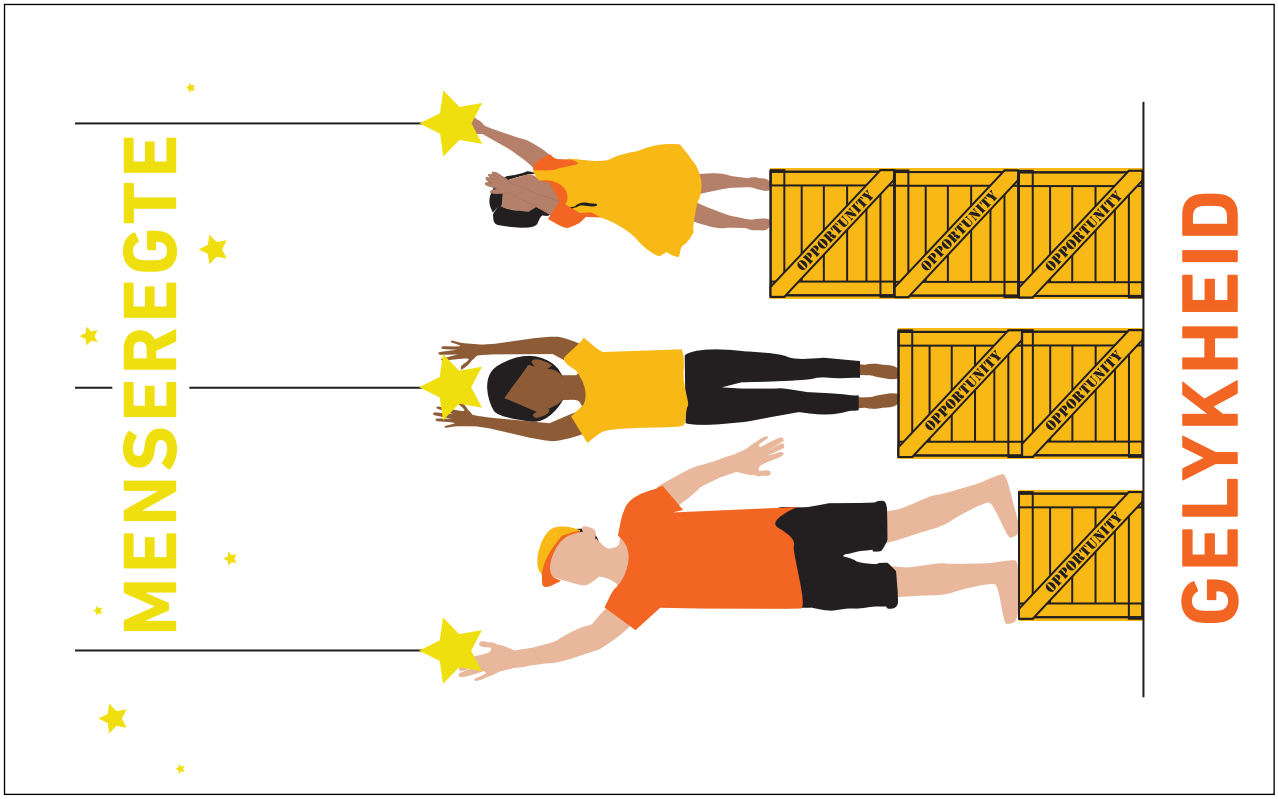
Voorbeeld Antwoord: Billikheid/ewewig - gee die korter kind 'n hoër boks of meer bokse om op te staan sodat hulle hul regte kan bereik.

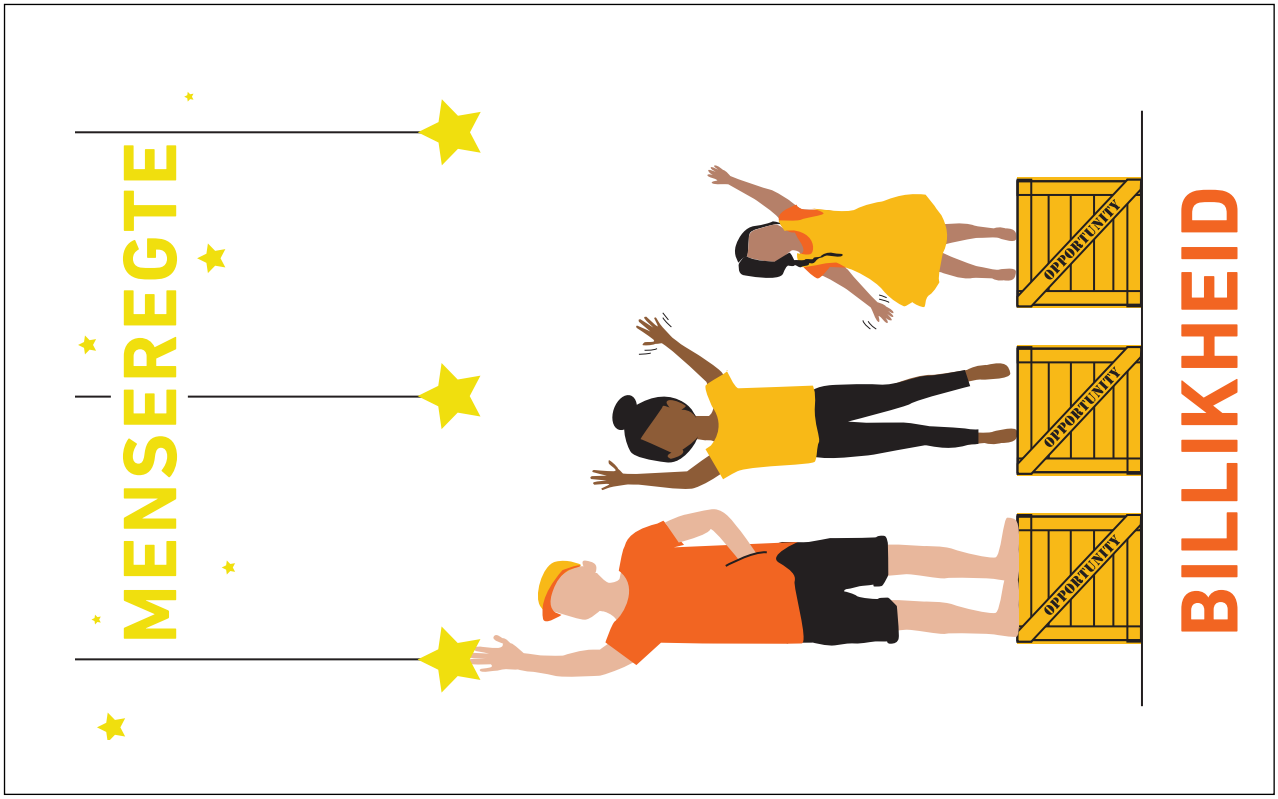
STAP 02 Laat die kinders bespreek wat die resultate sou wees as die situasie dieselfde bly..

Voorbeeld Antwoord: Die resultate sou dieselfde gaping tussen die bokse wees, en daarom sou hulle nie hul regte bereik of regverdigheid vir gelyke menseregte hê nie.

STAP 03 Kies 'n veilige en respekvolle oplossing. Daar mag ander maniere wees om 'n billike/regverdige oplossing te bereik en geregtigheid vir almal toe te laat. Wys die prentjie van billikheid/ewewig om die nodige ondersteuning uit te beeld vir almal om gelyke menseregte te bereik..

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 1D

Roep tot Aksie

Laat die kinders reflekteer oor die belangrikheid van kinderregte deur een van die onderstaande metodes te gebruik. Nooi hulle uit om te demonstreer hoe hierdie regte bydra tot ‘n wêreld waar elke kind vry is. Vir ‘n ekstra uitdaging, laat die kinders dink oor ‘n wêreld sonder menseregte en sonder enige reëls. Vra hulle of hulle dink dit sou goed of sleg wees? Hoekom? Nooi hulle uit om verder te verduidelik met behulp van hul gekose metode.

ONTWERP DIT (KUNSTLIK)

Die kinders teken of verf ‘n prentjie wat uitbeeld hoe kinderregte lyk of wat dit vir hulle beteken. Die kinders kan ook saamwerk om ‘n muurskildery, plakkate of ‘n veldtogadvertensie te skep.

MATERIALE: Penne, potlode, verf, papier, plakkers, glitter, ander beskikbare kunsmateriale

VOER DIT UIT (DRAMATIES)

Kinders werk as ‘n groep om ‘n toneelstuk, drama of skets te skep wat gebaseer is op die beskerming van kinderregte. Hulle sal ‘n kort draaiboek skryf en ‘n karakter vir elke groepslid kies.

MATERIALE: Penne, potlode, papier, toneel klere, rekwisiete (props)

SKRYF DIT (UITDRUKKELIG)

Die kinders sal in ‘n joernaal skryf hoe hul “vreedsame wêreld of perfekte gemeenskap” lyk waar elke kind regte het deur hul kreatiewe idees en gedagtes neer te skryf of te teken. Laat hulle sekere regte in hul ‘perfekte gemeenskap’ analiseer en wat sou gebeur as daardie regte geskend word.

MATERIALE: Penne, potlode, papier

VERTEL DIT (MUSIKAAL)

Kinders werk as ‘n groep om ‘n lied, rap of gedig te skep om óf uit te druk hoe hulle oor hul regte as kinders voel, óf om te verduidelik wat kinderregte is en te deel ‘waarom’ hulle daardie spesifieke reg gekies het om in hul musikale interpretasie in te sluit.

MATERIALE: Penne, potlode, papier, musiekinstrumente

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Aktiwiteite - Sessie 02

VEILIGE MIGRASIE

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 2A

Tipes Migrasie

DOEL

Om die vier tipes menslike migrasie te identifiseer en te verduidelik: interne, eksterne, seisoenale, en immigrasie.

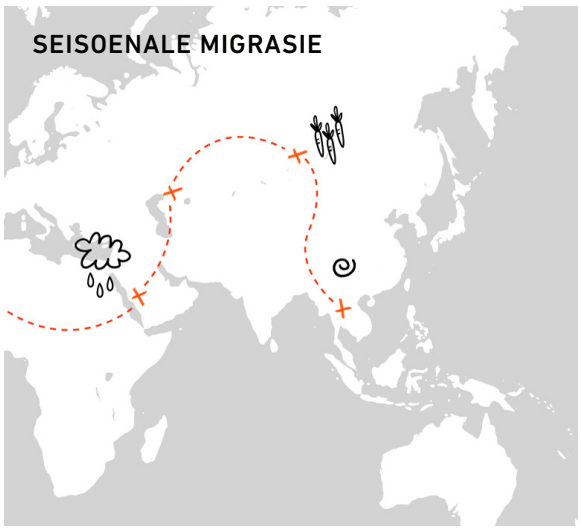
MATERIALE

Migrasie Beelde; opsionele 'boks' aktiwiteit: boks, bal, glas of water.

STAP 01 Stel die vier tipes migrasie bekend deur te vra, "Hoekom trek mense? Wat is verskillende tipes menslike beweging of migrasie?" Vertoon dan een van die prente hieronder om een van die vier tipes migrasie te wys (of gebruik die opsionele 'boks' aktiwiteit). Laat die kinders interpreteer wat die prentjie verteenwoordig.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 2A - TIPES MIGRASIE VERVOLG

TIPES MIGRASIE	
INTERNE MIGRASIE trek **binne** 'n provinsie, land	**EKSTERNE MIGRASIE** trek **na** 'n ander provinsie, land, of kontinent
SEISONALE MIGRASIE trek **van** een plek na 'n ander vir die doel van boerdery, oes, weer/klimaat	**IMMIGRASIE** trek van een land na 'n nuwe land **permanent**

OPTIONELE: 'BOKS' AKTIWITEIT

Gebruik twee deursigtige bokse en 'n paar balle. Verskuif die balle tussen die bokse om die konsep van migrasie en die verskillende tipes te illustreer:

- **Eksterne migrasie** - skuif een bal van een boks na 'n ander
- **Interne migrasie** - skuif die balle binne die boks
- **Seisoenale migrasie** - vul een boks met 'n bietjie water en skuif die balle na die ander boks
- **Immigrasie** - skuif 'n bal van een boks na die ander, en skryf dan 'burger' ("citizen") op 'n stuk papier en plaas dit in die boks

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SESSIE 02

AKTIWITEIT 2B

Veilige of Onveilige Migrasie?

DOEL

Om moontlike scenario's van migrasie te hersien om te bepaal of hulle veilig of onveilig is; om as 'n groep maniere te bespreek hoe migrasie veiliger gemaak kan word.

MATERIALE

Migrasie Scenario's, Veilige en Onveilige Kaartjies (een stel per kind)

STAP 01 Deel 'n 'veilige' en 'n 'onveilige' stel kaartjies aan elke kind uit.

STAP 02 Lees die volgende scenario's vir die kinders. Vra hulle om die kaartjie op te hou wat hulle glo die beste by die scenario pas (veilig of onveilig). Sodra al die kinders 'n kaartjie opgehou het, deel die korrekte antwoord met hulle, en neem tyd om te verduidelik waarom die scenario veilig of onveilig is.

SCENARIO 01

Sylvia se pa het 'n nuwe werk gekry so nou verhuis Sylvia en haar gesin na Londen. Hulle het na die ambassade gegaan en vir hul visums aansoek gedoen.

VEILIG | Hulle het die wettige proses gevolg en vir 'n visum aansoek gedoen.

SCENARIO 02

Mavis staan elke oggend baie vroeg op saam met haar ouers en loop grens toe. Daar is 'n spesiale, geheime paadjie wat hulle vat, sodat niemand hulle sien die grens oorsteek nie. Hulle bly daar vir die dag om te werk en kom dan terug..

ONVEILIG | Hulle het 'n paadjie geneem wat dalk nie wettig of veilig is nie; hulle wil nie gevang word nie.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 2B - VEILIGE OF ONVEILIGE MIGRASIE? VERVOLG

SCENARIO 03

Maya se buurman kom aangehardloop na hul huis toe en skree, "Ons moet hier weg; hulle kom!" Maya se ma begin 'n sak met klere vul en haar pa gryp sy beursie. Hulle hardloop so vinnig uit die huis dat Maya nie eens tyd het om haar gunsteling boek te gryp nie. Hul buurman ken 'n man wat hulle op die volgende boot kan kry om te ontsnap.

ONVEILIG | Hulle moes so vinnig vertrek dat hulle 'n vreemdeling vertrou het wat onveilig kon wees.

SCENARIO 04

George het 'n baie cool werksaanbod in Bangkok gekry. Omdat hy nie van Thailand is nie, moet hy 'n werkspermit en visum kry, maar dit is duur. George se neef weet waar hy die dokumente kan laat maak, sodat hulle die behoorlike, wettige manier kan oorslaan en dit vir goedkoper kry.

ONVEILIG | Hy gebruik waarskynlik vervalse dokumente wat onveilig is.

SCENARIO 05

Susan beplan 'n vakansie Australië toe. Sy het aanlyn gekyk wat sy nodig het voordat sy reis.

VEILIG | Sy het navorsing gedoen en voorberei voordat sy gereis het sodat sy veilig kon wees.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 2B - VEILIGE OF ONVEILIGE MIGRASIE? VERVOLG

SCENARIO 06

Mario reis al vir 'n paar weke saam met sy gesin. Hulle is oppad na sy oom se huis toe in Boston, VSA, waar dit veiliger sal wees. Mario se ma is besig om papierwerk in te vul en met 'n betroubare organisasie te praat wat hulle help om hul visums te kry.

VEILIG | Hulle het hulp ontvang van 'n betroubare organisasie wat die amptelike proses gevolg het om hulle papierwerk te voltooi.

STAP 03 Groepbespreking

- **SÊ:** Hierdie scenario's is werklike lewensituasies vir baie mense. Wanneer ons hierdie saam bespreek en ontleed, is dit makliker vir ons om te sien wat moet gebeur en hoe ons wyse besluite kan neem om veilige migrasie te bevorder.

VRA: *"Kan iemand die verskille identifiseer tussen 'veilige' en 'onveilige' migrasie?" Kan jy aan enigiets dink wat 'n onveilige scenario veiliger kan maak?"*

Voorbeeld Antwoord: As ons aansoek doen vir 'n visum, 'n paspoort het, saam met 'n betroubare groep reis, is dit maniere om migrasie veiliger te maak. As ons probeer om op ons eie te migreer, of 'n 'slim' persoon toelaat om ons te help migreer sonder behoorlike dokumente, plaas ons onsself in onveilige situasies.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 2C

Migrasiespel

DOEL

Om die kernkonsepte van veilige en onveilige migrasie bekend te stel en toe te pas; om saam te werk om 'oor 'n denkbeeldige rivier te migreer.'

MATERIALE

Papier, kleefband, stoele of tou vir die afbaken van die rivierbank

STAP 01 Skryf die volgende woorde op stukke papier (een woord per vel).

VEILIGE MIGRASIE	ONVEILIGE MIGRASIE
Visum Paspoort Geld Gesin Veiligheid Vertroue Wettig	Geen Visum Geen Geld Geen Ondersteuning Geen Paspoort

STAP 02 Skep 'n denkbeeldige rivier deur stoele of tou te gebruik om die afgebakende rivierbankarea te wys. Neem dan die sewe papiere met woorde uit die 'veilige migrasie' kategorie en lê hulle op die vloer in 'n lyn, met 'n klein gaping tussenin sodat die kinders van die een papier na die volgende kan stap met gemak. Die woorde moet ondertoe (na die vloer) wys, en jy kan kleefband ("prestic") gebruik sodat dit nie beweeg wanneer hulle daarop trap nie. Langs daardie lyn papiere, vorm 'n ander parallelle lyn, hierdie keer met vier papiere wat 'onveilige migrasie' uitbeeld, met groter gapings tussen die papiere. Hierdie lyn is bedoel om moeilik te wees vir die kinders om van begin tot einde te kruis terwyl hulle slegs op 'n papier mag trap. Maak seker dat hierdie woorde ook ondertoe wys.

STAP 03 Verdeel die kinders in twee spanne. Die eerste span word 'veilige migrasie' genoem en die tweede span word 'onveilige migrasie' genoem. Laat elke span agter die eerste papier in hul ooreenstemmende lyn staan.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 2C - MIGRASIESPEL VERVOLG

STAP 04 Verduidelik die reëls en doel van die aktiwiteit aan beide spanne.

- **Reël 1:** Hul voete mag slegs die papier raak. As iemand die grond raak, moet hulle weer begin.
- **Reël 2:** Die hele span moet ten alle tye aanmekaar gekoppel wees, hande vashou, soos 'n menslike ketting.
  Doelwit: Om die rivier so vinnig as moontlik te kruis terwyl die reëls gevolg word.

STAP 05 Begin 'n aftelling van drie, en laat die kinders begin. Let wel: Die 'veilige migrasie' span sal relatief vinnig kan begin, terwyl die 'onveilige migrasie' span sal sukkel. Stop die spel sodra die eerste span klaarmaak.

STAP 06 Bring beide spanne bymekaar en wens die wenspan, 'veilige migrasie', voor almal geluk. Bespreek hoekom die 'onveilige migrasie' span so gesukkel het.

VRA: *"Hoekom het julle nie eerste klaargemaak nie? Wat het gebeur?"*

> **Voorbeeld Antwoord:** "Ons het groter gapings gehad en dit het ons groep laat breek, wat isolasie sou veroorsaak, en dan sou ons weer moes begin. Dit was amper onmoontlik vir ons."

Verduidelik dat hierdie twee groepe veilige en onveilige migrasie in die wêreld vandag voorstel. Hersien die woorde op elke pad/brug en verduidelik hoe hulle bydra tot óf veilige óf onveilige migrasie.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 2D

Roep tot Aksie

Nooi kinders uit om 'n migrasie scenario op te stel deur een van die onderstaande metodes te gebruik. Maak seker dat jy redes insluit waarom die scenario 'n voorbeeld van veilige of onveilige migrasie is. Vir 'n ekstra uitdaging, laat die kinders dink oor wat hulle sou doen as hulle 'n leier in hulle stad of nasie was. Wat kan hulle doen om 'n onveilige situasie veiliger te maak? Wat sou die reaksies van ander in beide situasies wees? Nooi hulle uit om verder te verduidelik met behulp van hul gekose metode.

ONTWERP DIT (KUNSTLIK)

Kinders teken of verf 'n prentjie wat uitbeeld hoe veilige en onveilige migrasie lyk. Kinders kan ook saamwerk om 'n muurskildery, veldtogadvertensie of plakkate te maak.

MATERIALE: Penne, potlode, verf, papier, plakkers, glitter, ander beskikbare kunsmateriale

TREE DIT OP (DRAMATIES)

Kinders werk as 'n groep om 'n toneelstuk, drama of skets te skep gebaseer op veilige en onveilige migrasie. Hulle sal 'n kort script skryf en karakters aan elkeen van die groepslede toewys, sodat almal ingesluit is.

MATERIALE: Penne, potlode, papier, uitrusting, rekwisiete ("props")

SKRYF DIT (UITDRUKKELIG)

Kinders sal 'n dagboek hou oor 'n scenario van migrasie deur te skryf of te teken. Laat hulle die tipe migrasie ontleed (intern, ekstern, seisoenaal of immigrasie) en bepaal of hul scenario sou verander as hulle 'n ander soort migrasie kies. Laat hulle redes insluit waarom hierdie tipe migrasie veilig of onveilig is.

MATERIALE: Penne, potlode, papier

VERTEL DIT (MUSIKAAL)

Kinders werk as 'n groep om 'n liedjie, rap of gedig te skep om uit te druk hoe hulle oor veilige en onveilige migrasie voel. Dit kan 'n eenvoudige rym of 'n volledige liedjie wees, en verduidelik 'waarom' hulle die spesifieke soort migrasiescenario gekies het om in hul musikale interpretasie in te sluit.

MATERIALE: Penne, potlode, papier, musiekinstrumente

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Aktiwiteite - Sessie 03

MENSEHANDEL EN UITBUITING

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3A

Veilige Sirkel/Betroubare Volwasse Aktiwiteit

DOEL

Om kinders te help dink oor wie die betroubare volwassenes in hul wêreld is, met behulp van ‘n eenvoudige veiligheidsinstrument.

MATERIALE

NVT

STAP 01 Hou jou hande op en wys na elke vinger. Wys na jou hand en maak ‘n sirkel in die lug rondom dit om ‘n veilige sirkel voor te stel.

STAP 02 Laat die kinders ‘n sirkel in die lug rondom hul eie hand teken om hul veilige sirkel voor te stel. Verduidelik dat hulle gaan dink aan vyf grootmense wat hulle kan vertrou om deel van hul veilige sirkel te wees.

***Nota:** As daar enige kinders in jou groep is wat dalk moeilikheid het om hul hande vir hierdie aktiwiteit te gebruik, om insluiting te verseker kan die kinders ook vyf tone op een voet gebruik. Hulle kan selfs twee oë, twee ore en ‘n neus gebruik om te onthou.

STAP 03 Bespreek as ‘n groep.

- **SÊ:** Hierdie sirkel verteenwoordig jou betroubare volwassenes. Enigeen in jou veilige sirkel behoort ‘n betroubare volwassene te wees; iemand wat ‘n veilige persoon is. Wanneer jy iemand vertrou, behoort jy veilig en gemaklik rondom hulle te voel.

  VRA: *“Wat kan jy sê of doen om ‘n persoon te vra om uit jou veilige sirkel te beweeg as jy ongemaklik is?”*

  Voorbeeld Antwoorde: Jy kan wegstap of mooi vra dat hulle wegbeweeg. As hulle nie luister nie en jy het hulle gevra om weg te beweeg, kan jy hulle wegstoot en ‘n betroubare volwassene vertel.

STAP 04 (Opsioneel) As jy tyd het, kan jy die kinders vra om hul hand te teken op ‘n papier en die name van hul betroubare volwassenes by elke vinger te skryf (Dit sal papier en penne/ potlode benodig).

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

SESSIE 03

AKTIWITEIT 3B

Gevoelenskaart en Scenario

DOEL

Om die konsepte van wie veilig en betroubaar is en wie ongenooid en slinks is, te verken. Asook om kinders die geleentheid te gee om hul gevoelens te bespreek.

MATERIALE

Gevoelenskaart

STAP 01 Druk of vertoon die Gevoelenskaart prent.

STAP 02 Lees die volgende scenario's vir die kinders. Vra die kinders die lys vrae, deel die korrekte antwoorde, en neem tyd om die antwoorde te verduidelik.

STAP 03 Gebruik die Gevoelenskaart, terwyl jy die vrae vra, laat die kinders verskillende emoji's kies om te verduidelik hoe die karakter sou voel en waarom (as hulle gemaklik voel om dit te doen).

SCENARIO 1:

SÊ: Kom ons kyk na hierdie gevoelskaart. Ons gaan 'n paar stories lees. Ek wil hê julle moet dink aan die karakters in die stories en hoe hulle mag voel. Ek wil ook hê julle moet dink aan wie veilig en betroubaar is, en wie dalk ongenooid en slinks/skelm is.

Olivia het altyd baie daarvan gehou om tyd saam met haar oom deur te bring toe sy jonger was. Hy was die enigste volwassene in haar familie wat saam haar wou speel; hy was soos 'n regte groot kind, en sy het altyd pret gehad saam hom. Sedert haar tiende verjaardag het sy agterkom dat hy begin vreemd optree. Olivia is nie seker wat om te dink nie. Hy het begin om meer aan haar skouers, rug en maag te raak; soms klop hy haar op haar boude. Hy staar baie na haar en vra altyd vir haar om op sy skoot te sit, alhoewel sy voel dat sy nou te groot is. Hy sê dinge soos, "Ons kan nie meer speel soos vroeër nie, want jy is nie meer 'n klein kind nie. Jy groei nou in sulke pragtige jong dame." Dit laat Olivia ongemaklik voel, maar sy vertrou en het haar oom lief, dus probeer sy om te vergeet hoe sy voel en sê vir haarself dat hy nooit iets sou doen om haar seer te maak nie. Nou, wanneer hulle alleen is, kom hy regtig naby aan haar en vertel vir haar hartseer stories oor toe hy klein was. Hy sê altyd, "Jy is die enigste een wat regtig lief is vir my." Hy vra haar om dit vir niemand anders te vertel nie en sê dit kan hulle spesiale geheim wees. Olivia kan nie anders as om jammer vir hom te voel nie. Sy wil net hê hy moet gelukkig wees.

VRA: *"Hoe dink jy voel Olivia oor haar oom en wat hy doen?" (Deur die gevoelenskaart te gebruik, laat kinders verskillende emoji's kies en verduidelik waarom, as hulle gemaklik voel om dit te doen).*

Voorbeeld Antwoorde: Olivia mag dalk ongemaklik of bang voel; Sy mag dalk voel asof sy haar oom moet help; Sy mag dalk gedruk voel om seker te maak dat haar oom gelukkig is.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIVITEIT 3B - GEVOELENSKAART EN SCENARIO VERVOLG

VRA: *"Dink jy Olivia se oom is **veilig en betroubaar** of **ongenooid en lastig?** Hoekom of hoekom nie?"*

Voorbeeld Antwoorde: Sy optrede is ongenooi. Dit laat Olivia ongemaklik voel; Hy vra haar om sy stories en hulle tyd saam 'n geheim te hou; Deur al hierdie dinge te doen, tree hy ongenooid en lastig op, selfs al ken Olivia hom en hou sy van hom.

BONUS VRAAG:

VRA: *"Dink jy dat Olivia vir haar oom permissie of toestemming gegee het om aan haar te raak? Verduidelik hoekom of hoekom nie.."*

Voorbeeld Antwoorde:

- Nee. Ons weet dat Olivia ongemaklik voel.
- Ons weet dat Olivia 'n kind is en dat kinders nie kan toestemming gee tot enige soort ongewenste aanraking nie.
- Alhoewel Olivia nie haar oom weerstaan het nie, wat dalk mag lyk soos toestemming of permissie, gebruik haar oom hulle verhouding om haar te oortuig (manipuleer) dat wat hy doen oukei is.
- Olivia het nie toestemming vir haar oom gegee nie, omdat hy hulle goeie verhouding gebruik om haar te mislei om vir niemand te vertel dat sy ongemaklik is nie.
- Olivia se oom manipuleer haar (probeer haar gebruik) deur vir haar hartseer stories te vertel oor toe hy 'n kind was sodat sy minder geneig sal wees om teen hom te baklei, hom te weier, of om 'n veilige, betroubare volwassene te vertel van wat aangaan.

SCENARIO 2:

SÊ: Kom ons kyk na hierdie gevoelenskaart. Ons gaan 'n paar scenarios lees. Ek wil hê julle moet dink aan die karakters in die scenarios en hoe hulle mag voel. Ek wil ook hê julle moet dink aan wie **veilig en betroubaar** is en wie dalk **ongenooid en slinks** is.

Vir Liam se 13de verjaardag het sy ouers vir hom 'n nuwe selfoon gegee. Hy is so opgewonde omdat hy uiteindelik aanlyn speletjies kan speel en video's kan kyk wanneer hy wil. Tog is sy ouers redelik streng en laat hom nie toe om al die toepassings ("apps") af te laai wat hy wil nie. Hulle kyk elke week na sy selfoon om seker te maak hy doen nie iets wat hy nie moet nie. Hy mag ook nie op sy selfoon in sy kamer speel met die deur toe nie en moet sy selfoon oornag in die kombuis laai. Liam voel dit is onregverdig en kla by sy vriende by die skool. Een van sy vriende vertel hom van 'n toep ("app") wat hy kan gebruik om dinge vir sy ouers weg te steek. Hy laai eers daardie "app" af en dan al die ander "apps" wat sy ouers hom nie toegelaat het nie. Binne 'n paar ure, is daar 'n klomp nuwe mense wat vir hom privaatboodskappe stuur en hom uitnooi om aanlyn speletjies te speel. Een ou, @Jjdawg01, begin met hom gesels en nooi hom uit om na skool by die skaatspark uit te hang saam met hom en sy vriende. Liam ken nie hierdie persoon of sy vriende nie, maar hy wil regtig gaan. @Jjdawg01 vra vir Liam vir sy selfoonnommer en om 'n foto van homself te stuur, sodat hulle mekaar maklik by die skaatspark kan vind. Liam sê vir @Jjdawg01 dat hy nie seker is of sy ouers hom sal laat uitgaan nie. @Jjdawg01 @Jjdawg01 sê dit is waarskynlik beter om hulle nie te vra nie omdat hulle nee sal sê. Hy vertel Liam dat sy ouers dieselfde is en dit is hoekom hy nie alles vir hulle vertel nie.

VRA: *"Hoe dink jy het Liam gevoel toe hy die boodskap gekry het om na die park genooi te word?" (Gebruik die gevoelskaart, laat die kinders verskillende emoji's kies en verduidelik waarom, as hulle gemaklik voel om dit te doen).*

Voorbeeld Antwoorde: Dalk voel Liam opgewonde om nuwe mense te ontmoet; Liam mag ook senuweeagtig voel om nuwe mense te ontmoet; Hy mag dalk bekommerd wees dat hy in die moeilikheid gaan kom.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIVITEIT 3B - GEVOELENSKAART EN SCENARIO GAAN VOORT.

VRA: *"Dink jy dat die persoon met wie Liam gesels het (wat hom na die park genooi het) veilig en betroubaar was, of ongenooid en slinks? Hoekom of hoekom nie?""*

Voorbeeld Antwoorde:
Dit kan soms moeilik wees om te sê of 'n persoon veilig en betroubaar is of ongenooid en slinks. Dit is waarskynlik dat @Jjdawg01 slinks is omdat Liam die persoon met wie hy praat nie ken nie en hulle hom vra om persoonlike/privaatinligting te deel, wat nie veilig is nie.

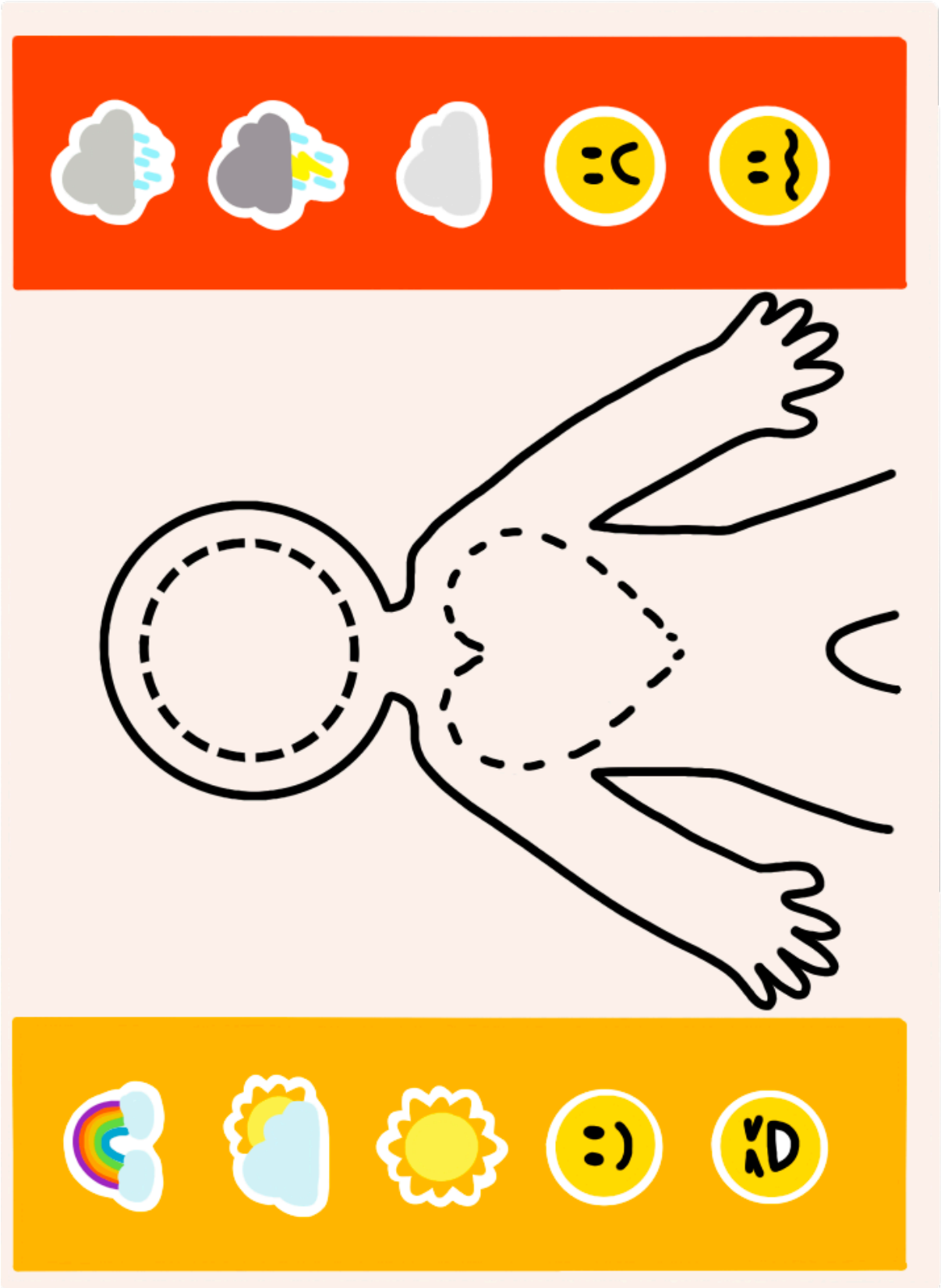
VRA: *"Dink jy dat Liam se ouers die regte ding doen deur te monitor hoe hy sy selfoon gebruik? Hoekom of hoekom nie?""*

Voorbeeld Antwoorde:

- Liam se ouers probeer hom beskerm. Dit mag hard of streng voorkom, maar hulle gebruik aanlynveiligheid by die huis en op sy selfoon, sodat hulle hom veilig kan hou.
- Deur sy selfoon te monitor en te verseker dat hy dit in openbare plekke gebruik wanneer hy tuis is, probeer sy ouers 'n oog hou vir enige iets onveilig wat Liam dalk nie sal opmerk nie. Soms kan die betroubare volwassenes in ons lewens onveilige situasies beter herken as gevolg van hulle lewenservaringe.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3B - GEVOELENSKAART EN SCENARIO GAAN VOORT.

SESSIE 03

AKTIWITEIT 3C

Hou Veilige Geheime vs. Praat Uit Oor Onveilige Geheime

DOEL

Ondersoek veilige en onveilige 'geheim' situasies om kinders se potensiaal en vermoë om te kommunikeer, te dink, probleme op te los, en lewensvaardighede waar te neem.

MATERIALE

1. *'Hou Veilige Geheime vs. Praat Uit Oor Onveilige Geheime' Scenarios*
2. Papier of rekenaar om 'n nuwe 'veilige en onveilige geheime' scenario te skep.

STAP 01 Lees die 'Hou Veilige Geheime vs. Praat Uit Oor Onveilige Geheime' scenarios en bepaal as 'n groep of dit 'n veilige of onveilige geheim is deur hierdie vrae te vra:

- Moet jy die geheim hou? Hoekom of waarom nie?
- Moet jy uitpraat en vir iemand van die geheim vertel?

STAP 02 Nooi kinders uit om 'n nuwe 'veilige en onveilige geheime' scenario te skep en laat hulle dit met 'n maat of binne 'n groep deel. Laat hulle stap een herhaal vir die nuwe scenario.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3A - HOU VEILIGE GEHEIME VS. PRAAT UIT OOR ONVEILIGE GEHEIME GAAN VOORT.

SCENARIO 01

***Kayla** was besig om saam haar beste vriendin te speel en sien toe bloukolle op haar vriendin se arms en bene. **Kayla** se vriendin het vir haar gesê dat haar pa soms kwaad word en haar seermaak..*

SCENARIO 02

*Een van **Michelle** se familielede het onvanpaste foto's van haar geneem. Hy het gesê hy sal vir haar 'n speelding koop as sy vir niemand van die foto's vertel nie.*

SCENARIO 03

***Mario** het rekenaarspeletjies saam sy vriend gespeel. Hy het iets gesien wat hom baie ongemaklik laat voel het en geweet sy ouers sal nie daarvan hou nie.*

SCENARIO 04

***Mia** se oom laat haar dans by sy werk na skool. Sy is nie oud genoeg om in die klub te wees nie so hy het vir haar gesê sy mag nie vir enige iemand vertel nie, dit sal hulle geheim bly.*

SCENARIO 05

***Jarryd** was besig om 'n spesiale nagereg vir sy pa se verjaardag te maak. Sy ma het vir hom gesê hy moet nie vir sy pa van die nagereg vertel nie, sodat hulle hom kan verras.*

SCENARIO 06

***James** het 'n beroemde 'produsent' op 'n kletsgroep ("group chat") ontmoet. Die produsent het hom oorgenooi om te oudisie, maar wil hê hy moet dit 'n geheim hou.*

SCENARIO 07

***Susan** het 'n spesiale kaart vir haar ma by die skool gemaak en vir haar suster gevra om dit stil te hou.*

SCENARIO 08

***Sarah** besluit om na skool 'n werk te kry. Sy het geen werkskontrak nie. Wanneer dit tyd is om betaal te word, gee haar baas haar altyd minder as wat sy belowe is. Sy vertel nie vir haar ouers daarvan nie.*

SCENARIO 09

***Luke** wil 'n nuwe selfoon hê maar kan dit nie bekostig nie. Hy ontmoet 'n ouer buitelander wat sê hy sal dit vir hom koop as Luke by hom sal kom bly. Hy sê vir Luke om te sê dat hy sy pa is, as iemand vra.*

SCENARIO 10

***Joy** se ma besluit hulle gaan reis om haar suster (Joy se tannie) vir Nuwe Jaar te gaan besoek, maar hulle gaan nie vir haar sê nie. Hulle het dit met Joy se ouer niggie gereël en het vir haar gevra om vir niemand te vertel nie.*

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3D

Wat sou jy doen?

DOEL

Om die basiese vorme van uitbuiting en mensehandel as kriminele oortredings en skending van menseregte voor te stel.

MATERIALE

Mensehandel Beelde, opsioneel: papier, kryte, potlode

STAP 01 Bespreek die definisie van mensehandel. ('n Vorm van uitbuiting; 'n misdaad, die onwettige handel van mense, hoofsaaklik vir die doeleindes van dwangarbeid en sekshandel; kinderhandel is mensehandel van 'n minderjarige - iemand jonger as 18 jaar).

VRA: *"Wat is sommige soorte mensehandel?"*

Luister na hulle antwoorde en stel elke soort mensehandel voor deur die beeld en die definisies wat voorsien word. Vergelyk en kontrasteer die verskillende tipes mensehandel en verduidelik hoe mensehandel moderne slawerny is.

STAP 02 Laat kinders een tipe mensehandel kies om te illustreer. In groepe, laat hulle bespreek hoe en waarom hierdie tipe mensehandel as 'n kriminele oortreding beskou word.

TIPES MENSEHANDEL

- **Gebonde Arbeid:** Om 'n persoon te dwing om vir 'n lae betaling te werk om 'n oormatige hoeveelheid skuld terug te betaal.
- **Kindersoldate:** Om 'n kind te dwing om deel te neem aan 'n gewapende mag.
- **Kinderhandel:** Enige tipe mensehandel wat iemand onder 18 jaar betrek.
- **Dwang Arbeid:** Om 'n persoon te dwing om in gevangenskap te werk vir min of geen betaling.
- **Onvrywillige Huishoudelike Diensbaarheid:** Om 'n persoon te dwing om te werk en te woon op dieselfde plek vir min of geen betaling

NOTA AAN FASILITEERDERS *Afhangende van die ouderdom van jou groep kinders, mag hierdie definisie dalk nie geskik wees om te deel nie.*

- **Sekshandel:** FOm 'n persoon te dwing of te mislei om 'n kommersiële seksuele daad uit te voer; om iemand wat jonger as 18 is te oorreed om so 'n daad uit te voer.

STAP 03 EVerduidelik dat mensehandel 'n misdaad is wat met enigiemand kan gebeur, en daarom is dit belangrik om te weet wat om te doen as jy onveilig of ongemaklik voel. Bespreek die verskil tussen 'slinkse/skelm' mense en 'betroubare' mense, en dat kinders altyd iemand moet vertel vir wie hulle vertrou as hulle nie veilig voel nie.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3C - WAT SAL JY DOEN? VERVOLG

STAP 04 Lees die volgende scenario's en nooi kinders uit om te deel wat hulle sou doen as hulle in die situasie was. Bespreek as 'n groep moontlike veilige reaksies. Identifiseer dan watter tipe mensehandel waarskynlik die meeste voorkom, gebaseer op die scenario wat voorgelê is.

SCENARIO 01

Jy speel in die straat, voor jou huis saam met jou vriend. 'n Vriendelike paartjie stop voor jou huis, leun uit die karvenster en vertel in 'n hartseer toon dat hulle hul hond verloor het. Hulle ken nie die area nie en wil hê jy moet saamry en help soek. Hulle offer om vir jou R200 te gee as jy saam met hulle gaan om hul hond te vind. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 02

Jou vriendin, Isabella, gesels met nuwe vriende op Facebook. Een van die vriende met wie sy gesels, is nie iemand wat sy werklik ken nie, maar hy lyk soos 'n baie oulike jong man. Sy naam is Jake. Hulle laaste gesprekke het daartoe gelei dat hy Isabella vra om hom by 'n plaaslike winkelsentrum te ontmoet. Hy het selfs aangebied vir haar om 'n vriendin saam te bring. Isabella weet haar ouers sal nie die ontmoeting goedkeur nie. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 03

Jou vriend, James, nooi jou uit na 'n partytjie toe by sy huis na skool. Baie van jou vriende beplan om daar te wees. Jou ma is by die werk so James nooi jou om saam met hom en sy ma na skool na sy huis toe te ry. Jou ma het gesê dis reg. Na skool, arriveer 'n man wat sê hy is James se oom wat in 'n ander dorp bly, maar hier is om julle albei na James se huis te vat in plaas van James se ma. James lyk nie gelukkig om sy oom te sien nie. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 04

Jy besluit om saam jou vriend fiets te ry rondom die buurt. Terwyl julle fietsry, begin 'n vragmotor om julle te agtervolg. Julle is in 'n onbekende deel van die buurt en beide julle huise is te ver om huis toe te gaan. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 05

Die fliek is verby en jy en jou vriend is by die teater en wag vir 'n ouer om julle huis toe te neem. 'n Vriendelike man stap na julle toe en bied aan om julle by die huis af te laai. Jy sê nee, want jou ouers is klaar oppad. Hy begin aandring, vat jou by die elmboog en probeer jou na sy motor toe lei. *Wat sou jy doen?*

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

ACTIVITY 3C - WAT SAL JY DOEN? VOORTGAAN.

SCENARIO 06

Jou ma het winkel toe gegaan om ‘n paar bestanddele te koop vir ‘n spesiale ete wat sy vir aandete wil maak. Die winkel is naby jou huis en sy sal net vir ‘n paar minute uit wees. Jy hoor iemand aan die deur klop. Jy sien ‘n ongenooide persoon by die deur staan. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 07

Jy is op Facebook en ‘n vreemdeling stuur vir jou ‘n “friend request”, so jy aanvaar dit. ‘n Paar dae later begin hulle met jou gesels en klink baie vriendelik. Hulle vra of jy jou webcam wil aanskakel, sodat julle mekaar kan sien. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 08

Jou ouers het vir jou gesê om ‘n hele mandjie blomme in die aand te verkoop en as jy dit nie doen nie, kan jy nie huis toe kom nie. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 09

‘n Vreemdeling kom na jou toe en sê hulle sal vir jou ‘n skootrekenaar (“laptop”) of selfoon met kontant koop, maar jy moet dan vir hulle kom werk. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 10

Jy eet uit saam met jou ouers en die kelnerin by die restaurant lyk benoud. As sy kombuis toe gaan, hoor jy hoe haar baas op haar skree. Jy kan sien iets is fout. *Wat sou jy doen?*

SCENARIO 10

Jy is by die skool saam met jou vriend toe hulle jou vertel dat iemand in hul familie hulle op ‘n onvanpaste manier aanraak wanneer daar niemand is nie (hulle is ‘n ongenooide/ slinkse persoon). *Wat sou jy doen?*

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIVITEIT 3E

Ondersoek Uitbuiting

DOEL

Om 'n deeglike leeropdrag te skep vir die kinders wat ontwerp is om uitbuiting en die konsep van onregverdigheid/onbillikheid self te ervaar. Die aktiwiteit stel die kinders in staat om frustrasie te voel wanneer beloftes gebreek word en voorsien 'n geleentheid vir oop en eerlike gesprekke oor uitbuiting.

MATERIALE

Ongeveer 5-10 klein pryse (bv. plakkers of lekkers).

STAP 01 Bespreek hoe hierdie aktiwiteit ons gaan help om die konsep van onregverdigheid te verstaan.

VRA: *"Wie kan 'push-ups' doen?"*

Kies twee vrywilligers uit die gehoor wat gesê het hulle kan "push-ups" doen en belowe aan hierdie vrywilligers dat hulle 'n beloning sal ontvang (bv. lekkers) wanneer hulle 'n spesifieke taak voltooi.

STAP 02 Laat die twee vrywilligers drie "push-ups" (of 'n ander taak) doen. Wanneer hulle die drie "push-ups" voltooi het, gee net vir een van die vrywilligers 'n lekker. Vra hulle om nog drie "push-ups" te doen. Wanneer hulle klaar is, gee net vir dieselfde vrywilliger 'n beloning, ignoreer die ander een.

VRA: *"Dink jy dit is regverdig? Hoekom of waarom nie?"*

Voorbeeld Antwoord: Nee, dit is nie regverdig nie. Selfs al het hulle albei drie "push-ups" gedoen, het net een persoon 'n lekker ontvang.

STAP 03 Herhaal stap twee deur dieselfde vrywilliger die beloning te gee en die ander een te ignoreer.

STAP 04 Verduidelik hoe die aktiwiteit 'n voorbeeld van uitbuiting was, en hoe dit in die vorm van iemand kan wees wat 'n persoon vra om 'n taak (bv. 'n werk) te doen, belowe om hulle te beloon (bv. met 'n salaris) en dan nie hulle belofte nakom nie. In hierdie aktiwiteit was die taak om "push-ups" te doen om 'n beloning te kry. Alhoewel albei vrywilligers dieselfde beloning belowe is, het net een persoon 'n beloning ontvang.

STAP 05 Gee twee belonings aan die vrywilliger wat niks ontvang het nie, en bedank beide vrywilligers vir hul deelname. Terwyl hulle na hul sitplekke terugkeer, sê die volgende: *"Soms word mense valse werksgeleenthede aangebied waar hulle 'n werk en geld belowe word, maar dit was 'n leuen. Hulle werk dus sonder om betaal te word. In baie gevalle kan hulle nie ontsnap nie en is vasgevang in die situasie. Almal verdien om betaal te word vir hulle harde werk en om in goeie omstandighede te werk. Wanneer mense gedwing word om sonder betaling te werk en dit nie vrylik kan verlaat nie, noem ons dit dwang arbeid, wat 'n vorm van mensehandel is. Wanneer dit gebeur en 'n kind betrokke is, noem ons dit kinderhandel."*

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3F

“Can You See Me?” Aktiwiteit

DOEL

Om kinders te help om aanwysers van aanlyn uitbuiting te herken, verskillende veiligheidswenke te leer en te weet hoe om verdagte of onveilige situasies aan te meld.

MATERIALE

Can You See Me? (CYSM) videospeletjie-scenario

STAP 01 Kyk na die CYSM videospeletjie-scenario.

STAP 02 Laat die kinders die veiligheidswenke lees.

STAP 03 Bespreek watter veiligheidswenke die seun in die scenario kon implementeer om veiliger te wees.

VRA: *Wat is **Digitale Veiligheid?***

> **Voorbeeld Antwoord: Digitale Veiligheid** fokus op voorkomende aksies om jouself teen aanlyn uitbuiting te beskerm en verskaf maniere om kwesbaarheid vir “grooming” en mensehandel te verminder.

VRAAG: *Wat sou jy in ‘n soortgelyke situasie doen?*

> **Voorbeeld Antwoord:** Vertel ‘n betroubare volwassene as jy aanlyn gekontak word deur iemand wat jy nie ken nie en hulle vra vir persoonlike, private inligting of as iemand jou ongemaklik of onveilig laat voel. Meld dit aan en blok hulle.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

VEILIGHEIDSWENKE

- Wanneer jy ‘n gebruikersnaam (“username”) skep, moenie jou regte naam of dele van jou regte naam gebruik nie.
- Hou persoonlike inligting privaat—moenie enige privaat inligting aanlyn gee nie (soos die naam van jou skool of sportspan, aktiwiteite waaraan jy deelneem, telefoonnommer of adres).
- Wees versigtig met wat jy op sosiale media plaas (“post”) wat mense te veel vertel—vermy plasings wat inligting bevat wat gebruik kan word om uit te vind waar jy woon, waar jy skoolgaan, wie jou familie is, ens.
- Aanvaar slegs aanlyn vriende wat jy al in persoon ontmoet het.
- Leer hoe om enige gebruiker te blok wat jou ongemaklik laat voel en meld hulle aan op die platform.
- Vertel jou ouers, voog of betroubare volwassene van enige iets wat ongemaklik of verdagtelik is.
- As jy ongemaklik is om met jou ouers te praat, praat met ‘n onderwyser of rapporteer dit aan CyberTipline by cybertipline.org.
- Onthou dat foto’s permanent—wees dus versigtig watter foto’s jy vir jou kêrel/meisie stuur, en of jy oukei sal wees as dit later met ander gedeel word.
- Onthou, sodra jy ‘n privaat foto of video van jouself vir iemand stuur, verloor jy alle beheer oor waar daardie foto of video gaan.
- Selfs jou ‘versteekte’ en private foto’s en skermkiekies (“screenshots”) kan maklik gestoor en gedeel word—maak dus seker dat jy al die funksies van die aanlyn platforms wat jy gebruik verstaan.
- Vertel iemand as jy ‘n foto ontvang wat ongewenste of ongenooide inhoud bevat.
- Wees versigtig vir iemand wat aanlyn met jou wil gesels wat jy nie in die regte lewe ken nie—veral wanneer hulle persoonlike vrae begin vra. Hulle mag dalk nie wees wie hulle sê hulle is nie.
- Moet nie betrokke raak in video geselsies of webcam aktiwiteite met iemand wat jy nie in die regte lewe ken nie.
- Onthou dat die profielfoto van daardie aanlyn vriend vals kan wees, asook alles wat hulle jou vertel het.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3G

Roep tot Aksie

Lees die volgende script van ‘n mensehandel scenario (of kyk na die “Can You See Me?” video wat gekoppel is in Sessie 3 Hulpbronne). Nooi kinders uit om op die konsep van mensehandel te reageer deur een van die onderstaande metodes te gebruik. Vir ‘n ekstra uitdaging, laat die kinders dink oor die scenario’s wat hulle geskryf het en dan twee stootfaktore en twee trekfaktore uit te lig. Sodra hulle hierdie geïdentifiseer het, vra hulle wat hulle kan doen om mense beter te beskerm. Nooi hulle uit om verder te verduidelik deur hul gekose metode te gebruik.

ARBEIDSHANDEL SCENARIO

Terwyl Anton deur sy eie land gereis het, het iemand vir hom ‘n geleentheid aangebied om oorsee te werk. Hy was so opgewonde oor hierdie nuwe geleentheid dat hy dit aanvaar het, maar min het hy geweet dat hulle vir hom gejok het. Toe hy daar aankom, was alles anders as wat vir hom belowe is. Sy identifikasiedokumente is verbrand, en hy is deur sy mensehandelaars geslaan. Hulle het hom gedwing om in ‘n fabriek, op ‘n plaas en in ‘n huishouding te werk vir min of geen betaling nie—hy was vir drie jaar vasgevang en mishandel. Na verskeie pogings het Anton uiteindelik daarin geslaag om te ontsnap. Vandag is slawerny nie meer sy daaglikse werklikheid nie.

ONTWERP DIT (KUNSTLIK)

Kinders teken of verf ‘n prent wat uitbeeld hoe mensehandel en uitbuiting lyk (bv. een van die hoofvorme van mensehandel) of wat dit vir hulle beteken. Die kinders kan ook saamwerk om ‘n muurskildery, plakkate of ‘n veldtogadvertensie te skep.

Materiale: Penne, potlode, verf, papier, plakkers, glitter, ander beskikbare handwerkmateriale

VOER DIT OP (DRAMATIES)

Kinders werk as ‘n groep om ‘n toneelstuk/drama/of ‘n skets te skep gebaseer op die geheimhouding rondom mensehandel en uitbuiting. Hulle word verwag om ‘n kort draaiboek te skryf wat uiteensit wat hulle wil doen en dan karakters vir elke groepslid te gee, sodat al die kinders ingesluit kan word.

Materiale: Penne, potlode, papier, kostuums, rekwisiete (props)

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

AKTIWITEIT 3G - ROEP TOT AKSIE VERVOLG

SKRYF DIT (UITDRUKKELIG)

Kinders sal ‘n scenario van mensehandel in hul joernaal neerskryf en verduidelik hoe hulle op die scenario sal reageer. Dit kan gedoen word deur hul eie kreatiewe idees en gedagtes neer te skryf of te teken.

MATERIALE: Penne, potlode, papier

VERTEL DIT (MUSIKAAL)

Kinders werk as ‘n groep om ‘n liedjie, rap of gedig te skep om óf uit te druk hoe hulle oor mensehandel en uitbuiting voel, óf om te verduidelik hoe hierdie misdaad vandag bestaan. Dit kan ‘n eenvoudige rympie of ‘n volledige liedjie wees.

MATERIALE: Penne, potlode, papier, musiekinstrumente

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Verwysings

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Verwysings

1. **International Labour Organisation and Walk Free Foundation. (2022). Global Estimates of Modern Slavery report.** Retrieved from https://www.walkfree.org/reports/global-estimates-of-modern-slavery-2022/

2. **International Labour Organisation and Walk Free Foundation. (2017). Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage.** Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575540.pdf

3. **International Organization for Migration Global Migration Flows Map.** Retrieved from https://www.iom.int/world-migration

4. **United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2017). International Migration Report 2017.** Retrieved from http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf

5. **United Nations. (2017). Sustainable Development Goals, Goal 1: End poverty in all its forms everywhere.** Retrieved from http://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/

6. **UNICEF, Child Poverty.** Retrieved from https://www.unicef.org/social-policy/child-poverty#:~:text=Yet%20hundreds%20of%20millions%20of,children%20live%20in%20extreme%20poverty.

7. **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2017). School Violence and Bullying: Global Status Report, 2017.** Retrieved from http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002469/246970e.pdf

8. **United Nations Development Programme. (2017). Goal 4 Targets.** Retrieved from http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education/targets/

9. **UNESCO (2017). Reducing global poverty through universal primary and secondary education** Retrieved from http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/reducing-global-pover-ty-through-universal-primary-secondary-education.pdf

10. **World Health Organization. (2014). Preventing Suicide: A Global Imperative.** Retrieved from https://www.who.int/mental_health/suicide-prevention/world_report_2014/en/

11. **United Nations Children's Fund (UNICEF), (2019) Growing up in a connected world Report, 10** Retrieved from https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/GKO%20Summary%20Report.pdf

12. **SDG (2018). Goal 4: Quality Education.** Retrieved from http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html

13. **UNDP. (2017). Sustainable Development Goals.** Retrieved from http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

Verwysings (vervolg)

14. **UNDP (2017) SDG: Goal 4, Quality Education** Retrieved from http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html

15. **Bolgnini, Monique, Ph.D., Plancherel, B. Ph.D., Laget, J., M.D., Halfon, O., M.D. (2003) Adolescent's Suicide Attempts: Populations at Risk, Vulnerability, and Substance Use#, Substance Use and Misuse, 38(11-13), pp.1651-53 Department of Child and Adolescent Psychiatry, University of Lausanne, Lausanne, Switzerland. MARCEL DEKKER, INC. , New York, N.Y.** Retrieved from http://eds.a.ebscohost.com

16. **United Nations Development Programme (UNDP) (2018). Goal 4: Quality Education.** Retrieved from http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html

17. **Encyclopedia Britannica, Slavery: Historical Survey.** Accessed https://www.britannica.com/topic/slavery-sociology/Historical-survey

ADDISIONEEL:

- **International Organization for Migration. (2019). Migration Data Portal.** Retrieved from https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019

- **Rogowski, R. (2013). Slavery: a dual-equilibrium model with some historical examples. Public Choice. V. 155, 3-4 , (pp 189-209) DOI 10.1007/s11127-011-9870-3**

- **Schottenhammer, A. (2003) Slaves and Forms of Slavery in Late Imperial China (Seventeenth to Early Twentieth Centuries), Slavery & Abolition: A Journal of Slave and Post-Slave Studies, 24:2, 143-154, DOI: 10.1080/01440390308559161**

- **The World Bank. (2019). Poverty.** Retrieved from http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview

- **United Nations (1989) United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC)** Retrieved from https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx

- **United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2017). International Migration Report 2017.** Retrieved from http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf

- **United Nations (2015) United Nations Universal Declaration of Human Rights (UN UDHR).** Retrieved from https://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf

- **World Health Organization. (2019). Mental Health: Suicide data.** Retrieved from https://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/estimates/en/

- **Zelnick-Abramovitz, R. (2009) Freed slaves, their status and state control in Ancient Greece, European Review of History: Revue européenne d'histoire, 16:3, 303- 318., doi:10.1080/13507480902916779**

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.

@A21 VSA , Ink. 2023. Alle Regte Voorbehou.